

#fairgame

En studie om att lära sig förstå arbetsvillkoren
som modell i modebranschens känsloladdade repertoar

Daniel Larsson

Handledare:
Maria Löfgren
Martinsson

Lunds universitet
Sociologiska institutionen
Avdelningen för pedagogik

Abstrakt

Arbetets art: Masteruppsats, 30 hp

Sidantal: 44

Titel: #fairgame: En studie om att lära sig förstå arbetsvillkoren som modell i modebranschens känsloladdade repertoar

Författare: Daniel Larsson

Handledare Maria Löfgren Martinsson

Datum: 2019-08-20

Sammanfattning: Den här studien problematiserar arbetsituationen och arbetsvillkoren för modeller i modeindustrin utifrån ett interaktivt perspektiv på lärande med utgångspunkt från idén om interaktionsutrymmet som förutsättning för lärande på arbetsplatsen. Detta gör den genom att undersöka närmre hur modellernas behov av att agera och upprätthålla en professionell identitet och image inverkar på dialogen och förståelsen kring arbetsvillkor i branschen. Studien syftar på detta sätt till att ge en mer nyanserad bild av arbetsproblematiken i modellbranschen genom att tillämpa teorier från arbetsrelaterad vuxenpedagogik med förhoppning om att de insikterna kan vara till nytta för den framtida forskningen och samhällsdebatten gällande hur arbetsvillkor för modeller ventileras inom modebranschen. Mer specifikt fokuserar studien på teorier om social interaktion med fokus på hur identitet och roller inverkar på lärandets förutsättningar samt dess koppling till emotionellt arbete i form av vissa roller som ageras ut. Studien vill på detta sätt ge svar på hur man diskuterar arbetsvillkor i modellbranschen och hur den interaktionen påverkas av modellens professionella jag och agerande av en image samt vilken kunskap och förståelse man har om arbetsvillkoren. För att analysera materialet har ett hermeneutiskt och abduktivt perspektiv använts samt viss inspiration från den kritiska teorins idé om dominerande kunskapsintressen. Resultaten bekräftar att modellens upprätthållande av en image och ett professionellt jag har en inverkan i utebliven interaktion och dialog vilket påverkar möjligheten att diskutera och förstå arbetsvillkoren i branschen men också att detta finns koppling här till interaktionsutrymmet genom vilka man möter i jobbet som modell och i vilka sammanhang.

Nyckelord: Interaktionsutrymme, lärande, arbetsvillkor, mode, modeindustrin, modeller, identitet, roller, emotionellt arbete

Kortfattad populärvetenskaplig presentation

I den här studien har jag undersökt vilken förståelse man har som modell i modebranschen gällande vilka arbetsvillkor som är okej eller inte att ställa upp samt hur man diskuterar och ställer frågor om arbetsvillkor inom branschen. Bakgrunden till studien bygger på den kritik som brukar lyftas fram i media men även i forskning gällande modellernas arbetssituation. Det hela försvåras också i att studera detta utifrån ett personalvetarperspektiv då modeller är frilansare och har helt andra kontrakt än vanliga anställningsavtal som de skriver under på. För att undersöka hur modeller diskuterar och förstår arbetsvillkor har jag intervjuat personer med modellerfarenhet samt en fotograf som använder modeller i sitt arbete. Jag har också jämfört teorier om hur man vanligtvis diskuterar arbetsrelaterade problem med de teorier kring detta som tidigare har presenterats inom ramen för just modeller inom modeindustrin. Resultaten visar att den begränsade förståelsen kring arbetsvillkor påverkas av att modellerna har ett behov av att upprätthålla en viss image men också av det begränsade utrymmet i att ventilera arbetsrelaterade problem.

Innehållsförteckning

Abstrakt	s. 2
Kortfattad populärvetenskaplig presentation	s. 3
Innehållsförteckning	s. 4
Förord	s. 8
Introduktion	s. 9
1.1. Inledning	s. 9
1.2. Bakgrund	s. 9
1.2.1 Modets skådespelare	s. 9
1.2.2 Underhållningselit	s. 10
1.2.3 Att vara en klädhängare	s. 10
1.2.4 Min förförståelse	s. 10
1.3 Att prata om arbetsvillkoren	s. 11
1.4 Syfte	s. 13
1.5 Avgränsning	s. 13
1.6 Frågeställning och hypotes	s. 14
Teori	s. 15
2.1. Struktur för insamling av fakta och teorier	s. 15
2.2 Branschens roll	s. 16
2.2.1 Snabbt mode	s. 16
2.3 Modellers arbetsvillkor i juridiken	s. 17
2.3.1 Definition av arbetsvillkor	s. 17
2.3.2 Modellbranschen i arbetsrätten	s. 18
2.3.3 Varför pedagogik och inte arbetsrätt?	s. 18
2.4 Modellernas arbetsvillkor i arbetet	s. 19
2.4.1 Att vara smal	s. 19
2.4.2 Att vara fattig	s. 20
2.4.3 Att vara ett objekt	s. 21
2.4.4 Problematiken som arbetsvillkor	s. 20
2.5 Interaktion och interaktionsutrymme	s. 22

2.5.1 Interaktion	s. 21
2.5.2 Identitet	s. 21
2.5.3 Rollspel	s. 22
2.6 Emotionellt arbete	s. 23
2.7 Att ta roll genom kontroll av känslor	s. 24
2.7.1 Att visa sig cool	s. 24
2.7.2 Känslor som servicebemötande	s. 24
Metod	s. 25
3.1 Vetenskapliga förhållningssätt	s. 25
3.1.1 Hermeneutik	s. 26
3.1.2 Kunskapsintressen	s. 25
3.2 Typ av undersökning	s. 27
3.2.1 Kunskapsmängd	s. 27
3.2.2 Hypotesprövning	s. 27
3.3 Metod för att teoretisera empirin	s. 28
3.4 Deltagare	s. 29
3.4.1 Agentur	s. 29
3.4.2 Kontakter	s. 29
3.4.3 Sociala medier	s. 29
3.4.4 Andra yrkeskategorier	s. 30
3.4.5 Kontakters kontakter	s. 30
3.4.6 Inspiration i urvalsmetoden	s.30
3.5 Metod för datainsamling	s. 30
3.5.1 Deltagande observation	s. 31
3.5.2 Semistrukturerade intervjuer	s. 32
3.5.3 Intervjuordning	s. 32
3.6 Etik	s. 33
Resultat	s. 34
4.1 Framför kameran	s. 34
4.1.1 Att vara till för andras kreativitet	s. 34
4.1.2 Att vara en reklampelare	s. 34

4.2 Modellerna	s. 35
4.2.1 Interaktionsutrymme	s. 36
4.2.2 Att kunna ställa frågor	s. 36
4.2.3 Att spela rollen som cool och framgångsrik	s. 37
4.2.4 Information och förståelse	s. 38
4.2.5 Branschen och arbetsvillkor	s. 39
4.3 Fotografen	s. 42
4.3.1 Att spela på personlighet	s. 42
4.3.2 Att vara en docka	s. 43
4.3.3 Utrymme att ställa frågor	s. 43
4.3.4 Arbetets säregna karaktär	s. 44
Diskussion	s. 44
5.1 En summering av responsen	s. 44
5.2 Branschen	s. 45
5.3 En teoretisk genomgång av resultaten	s. 45
5.3.1 Interaktionsutrymme	s. 45
5.3.2 Att spela cool	s. 46
5.3.3 Emotionellt arbete	s. 46
5.4 Svar på frågeställningar och hypotes	s. 47
5.5 Studiens syfte	s. 49
5.5.1 En nyanserad bild	s. 49
5.5.2 Utmaning av min förförståelse	s. 49
5.5.3 Vidare forskning	s. 49
5.6 Analysmetod	s. 50
5.7 Undersökningsmetod	s. 50
5.8 Urvalsmetod	s. 51
5.9 Val av teorier	s. 51
5.10 Undersökningsmetod	s. 52
5.11 Avslutande diskussion	s. 52
5.11.1 Fair game	s. 52
5.11.2 Framtidsperspektiv	s. 52
5.11.3 Digital teknologi	s. 53

5.11.4 Snabbt mode	s. 53
5.11.5 Ett forskningsområde för framtiden	s.53
Referenser	s. 55
Bilaga 1	s. 58
Bilaga 2	s. 60
Bilaga 3	s. 61

Förord

Att skriva och tänka akademiskt är långt från att lära sig cykla. Det sitter inte i ryggmärgen. Det är kompetens och kompetens är en färskvara att vårda. Tveklöst är detta den djupaste insikten av pedagogisk substans som jag tar med mig efter att till sist ha gjort upp med min masteruppsats i arbetslivspedagogik. Den skulle egentligen ha blivit till redan våren 2015. Som en resumé av min föregående termin i Sydafrika ville jag problematisera landets arbetsmarknadskvotering utifrån den lagstiftning som är tänkt att motverka samhällsklyftorna efter apartheidregimens brutala diskrimineringspolitik. Men strax hade min *umlilo* (eld på isiZulu) ersatts av förälskelsen i en man från västkusten. Snart levde jag samboliv och kontorshäng i Göteborg och saker rann helt enkelt ut i sanden.

När jag flera år senare tog tag i den numera avlägset bekanta skoluppgiften tvingades jag snart inse att jag inte längre var samma person som hade lämnat ett studentkost och hemkärt Lund. Jag hängde inte alls med på samma sätt i de vetenskapliga diskussionerna och dessa intresserade mig inte så som de tidigare hade gjort. Både intressemässigt och kunskapsmässigt kände jag mig väldigt distanserad och den skolmiljö där jag tidigare hade känt mig så hemma kändes plötsligt väldigt främmande och obekvämt.

I takt med att den här studien ändå har växt fram inser jag just att det är åren borta från skolbänken som har satt sin prägel genom att kunskap så lätt kan glömmas när annat i livet kräver uppmärksamhet. Men jag har också insett hur mycket roligare allt blir när man förstår och hänger med vilket jag har gjort mer och mer i takt med att månaderna har gått. Kompetens kan gå förlorad men den kan också vinnas åter och när man förstår saker så blir allt mycket roligare. Jag vill tacka mig själv för att jag slutligen vågade utmana mig själv eftersom det gav mig dessa värdefulla insikter på vägen. Vidare förtjänar följande mitt uppriktiga tack för att den här studien har förverkligats:

- Mina deltagare i studien för ovärderlig kunskap och insikt i detta studieområde
- Lunds universitet med personal för alla dessa lärorika år tillsammans med er
- Deltagarna på den här kursen för feedback på mina uppsatsidéer
- Familj, vänner och sambo för allt ert stöd, all er tilltro och all er kärlek

Daniel Larsson, Göteborg 2019-08-28

Introduktion

Introduktionskapitlet behandlar i stora drag bakgrunden till mitt problemområde samt vilka delar av detta område som jag har avgränsat mig till att studera. Vidare ges en presentation gällande vilka frågor och forskningsbidrag som jag ämnar försöka ge svar på med hjälp av den här studien. Inledningsvis presenteras idén till titeln på studien och hur den förhåller sig till mitt problemområde och till den initiala förförståelsen som jag har burit med mig in i detta forskningsområde.

1.1. Inledning

“Being a movie star, and this applies to all of them, means being looked at from every possible direction. You are never left at peace, you’re just fair game.”

- Greta Garbo

(imdb.com)

Fair game. Så beskrev Greta Garbo sin tid som filmstjärna i 1930-talets Hollywood. Fair game, på svenska ”lovligt byte/villebråd” (sv.bab.la), kan användas som ett sätt att beskriva den eller det som man anser sig ha legitim rätt till och i synnerhet kan det användas i sexuella sammanhang (urbandictionary.com) eller för att definiera en person eller ett ting som det anses vara rimligt att kritisera, exploatera eller attackera (lexico.com).

1.2 Bakgrund

1.2.1 Modets skådespelare: Gretas tolkning av att vara fair game som skönhetsobjekt i filmindustrin delar sina likheter med upplevelsena för de som jag vill kalla ”modeindustrins skådespelare” - modellerna/mannekängerna vilka anlitas för att visa upp kläder i modetidningar eller på modevisningar inför publik (Frisell Ellburg, 2008:46-47). I sin avhandling om modeller i den svenska modeindustrin problematiserar nämligen Frisell Ellburg (2008:173) modellyrket utifrån att modeller, liksom skådespelare, har ett behov av att lära sig att agera. De måste, menar författaren, lära sig att agera olika sexiga karaktärer men

också att anta en professionell persona/mask och utföra ett slags rollspel för att hantera objektifiering och sexualisering (Frisell Ellburg 2008:90-94;173): ”*Det är ju egentligen inte MIG jag visade. Jag visade ju kläderna. Jag... var inte viktig*” (Frisell Ellburg 2008:93). ”*Du är en klädhängare punkt slut*” beskriver en annan av de modeller som Frisell Ellburg (2008:90) har intervjuat och hen syftar då på att en modell inte ska ha några egna åsikter utan måste vara positiv, ödmjuk och lyssna på kunden.

1.2.2 Underhållningseliten: Användandet av kändisar i reklam inom modeindustrin (Sadre-Orafai, 2016) visar ytterligare hur den här branschen kan kopplas samman med andra underhållningsbranscher. Filmstjärnorna Audrey Hepburn (Fogg (ed.), 2011:346-347) och Gwyneth Paltrow (2011:538) liksom artisterna David Bowie (2011:367) och Madonna (2011:461) är bara en bråkdel exempel på där kända designers som Hubert de Givenchy, Alexander McQueen, Jean-Paul Gaultier och Stella McCartney har klätt upp underhållningseliten. I sin avhandling drar även Frisell Ellburg (2008:88) vidare paralleller till andra underhållningsbranscher, t.ex. film och musik, med det gemensamma i att ett vackert yttre kan ge fördelar i form av inkomst och social status.

1.2.3 Att vara en klädhängare: Den tidigare nämnda ”klädhängaren” har vidare kommit att bli en återkommande metafor för hur modeller inom modeindustrin betraktas av sig själva och av andra. (Frisell Ellburg, 2008; Mears, 2011; Austin & Record, 2016; Sadre-Orafai, 2016; Dauxerre, 2016). Mears problematiserar (2011:182-188) t.ex. fenomenet ”*the Hanger Body*” i en annan avhandling om modeller vilken vill ge svar på vad det är för faktorer som förkroppsligar en modell inom modebranschen. Klädhängaren som metafor kan nämligen främst förstås utifrån de strikta kraven kring modellernas kroppsmått. Den metaforen har på så vis kommit att användas för att illustrera det som inom modebranschen refereras till som ”*size zero-idealet*” (Mears, 2011; Austin & Record, 2016; Dauxerre, 2016; Meyers, 2018). De minsta klädstorlekarna - en amerikansk storlek 00 eller en brittisk UK 02 är de som nu råder på catwalken beskriver Mears (2011:183). ”Klädhängaren” utgjorde vidare ett återkommande sätt för hur kunder och bokare betraktade modellerna i samtal med Mears (2011:182). Författaren (2011:182) beskriver också, liksom Austin och Record (2016) senare, hur detta ideal även har påverkats av att det är något som är önskvärt inom modebranschen; att kläderna ska hänga som på galge på modellerna för en optimal framställning av plaggen. Den före detta modellen Victoire Dauxerre har vidare kritiserat size zero-idealet i sin självbiografi ”*Size Zero: My life as a disappearing model*”. För Victoire ledde modellkarriären till utveckling av anorexi - ätstörning i form av självsvalt (Vårdguiden: 1177.se) - till följd av det så smala

idealet, med en daglig diet bestående av endast 3 äpplen och lightdrycker (Dauxerre, 2016:46-51).

1.2.4 Min förförståelse: Utifrån bakgrundsbilden ovan får begreppet fair game liksom metaforen av en klädhängare sammanfatta min förförståelse av hur man upplever arbetssituationen som modell i modeindustrin - att man upplever sig att vara någon som andra tar sig rätten att utnyttja och där man inte ges möjligheten att problematisera detta då man alltså inte förväntas komma med några egna åsikter. Hashtaggen i sammanhanget har jag utvecklat från idén bakom #metoo-rörelsen. En idé har jag då om att **#fairgame** på samma sätt skulle kunna betraktas som en symbol för att lyfta diskussionen om arbetsvillkoren i modellbranschen.

Samtidigt så har diverse konstformer och i synnerhet modedesign och fotokonst varit något som jag alltid har hållit mycket varmt om hjärtat. Jag fotograferar mycket på fritiden och jag har gått flera kurser både i modeteckning och klädsömnad. Jag har alltid sökt mycket information om mode, t.ex. om de senaste trenderna men även om dräkthistoria, hur modet har utvecklats genom olika epoker och under 1900- och 2000-talet. Min passion och mitt intresse för mode och dess verksamhet och den kunskapsörst som detta har berikat mig med är den huvudsakliga anledningen till att just den här studien har tillkommit. Det är genom min vetgirighet till att förstå mer om hur modeindustrin fungerar som jag även har bekantat mig med andra sidor av den och då i synnerhet kritiska perspektiv på arbetssituationen för de som jobbar som modeller i modebranschen. Det är den bakgrundsbilden som jag nu vill undersöka vidare och problematisera genom att ställa dessa olika aspekter av min förförståelse om modebranschen mot varandra, de positiva sidorna som jag ser beträffande den kreativa karaktären av mode som samhällsfenomen mot de mindre positiva gällande arbetsvillkoren för modeller i den branschen.

1.3 Att prata om arbetsvillkoren

Att jag har exponerats för modellernas problematik gällande arbetsvillkoren i kölvattnet av den glamour som omger modeindustrin i media kan förstås genom hur Sadre-Orafai (2016) beskriver fenomenet i en studie om modeller i New Yorks modeindustri. Där förklarar författaren att kritiken mot modellers arbetssituation lyfts i samband med att dagens modeindustri synliggörs lika mycket backstage som från framsidan. Detta menar författaren beror på att förekomsten av reality TV, bloggar och användandet av kändisar i reklamkampanjer gör mer tillgängligt hur modeindustrin fungerar praktiskt. Vidare kan detta

förstås genom att Sadre-Orafai (2016) även menar att denna kritik inte kommer bara utifrån modeindustrin utan också inifrån den. Som exempel på denna interna kritik tar författaren upp att spanska modeförbundet förbjöd för smala modeller under Madrids modevecka 2006 och att därefter har flera andra länder följt detta exempel. Den interna kritiken inom branschen har däremot följts av ytterligare kritik där den, hävdar Saga Loxdal i ett reportage för modetidningen Bon (2018-02-20), kan betraktas som att vara ett slags "skadesanering" från modehusens sida eftersom man kommer med initiativ till att förbättra modellernas arbetssituation först som svar på att man nu har börjat tala ut om arbetsförhållandena i branschen och börjat kritisera dem. Loxdal hänvisar i detta reportage till ett exempel på denna så kallade skadesanering ur ett tidigare reportage i Bon (2017-03-01) som återberättar hur två dåvarande casting directors fick sparken från modehuset Balenciaga efter att ha lämnat 150 modeller i ett nedsläckt, låst utrymme under tre timmar medan de själva gick på lunch. Frisell Ellburg (2008:119) problematiserar på ett likartat sätt branschens reaktiva förhållningssätt utifrån att det är först efter att media rapporterat om tragiska dödsfall i anorexi bland modeller som man nu har börjat se över hälsosammare viktkriterier (Frisell Ellburg 2008:119).

En fråga som jag ofta har ställt mig gällande modellernas arbetssituation är varför den förändras så lite trots att det har engagerat både forskning och media liksom modeindustrin själv så pass mycket och under så lång tid. Det ska dock tilläggas som ett svar på den frågan att så gott som alla modeller som citerades i ett reportage om modellbranschen i tidskriften Faktum förra året (2018-03-02) ställde upp med fingerade namn. Den hårda konkurrens om modelluppdragen menar vidare Frisell Ellburg (2008:111-112;114) har kommit att präglas av en rivalitet som tar sig uttryck i negativ ryktesspridning mellan modellerna som i synnerhet rör sig om sexuella vanor, utseende och andra egenskaper eller beteenden med koppling till själva modelljobbet. T.ex. kunde det skvallras mellan modellerna om vem som hade använt sex i syfte att få ett modelluppdrag eller vem som hade utvecklat anorexi eller gjort skönhetsingrepp.

När Victoire (Dauxerre, 2016:241) berättade för sina vänner i branschen om sitt avhopp från modellyrket svarade de:

"Det förvånar oss inte, du ställde för många frågor! I det här yrket ska du inte ifrågasätta..."

1.4 Syfte

Min ambition med den här studien är att belysa dessa kritiska aspekter av modellernas arbetssituation utifrån den forskning som finns att tillgå gällande pedagogik i arbetslivet. Jag är nyfiken på ifall det kan finnas tillfredställande svar inom arbetslivsinriktad pedagogik som kan nyansera bilden av modellernas arbetssituation. En god förhoppning om att detta är möjligt kan Tedenljung (red. 2009:11) erbjuda i det inledande kapitlet till boken "Arbetsliv och pedagogik". Tedenljung (red. 2009:11) hävdar nämligen följande:

"Snart sagt alla yrkesverksamma har i någon mening anledning att överväga pedagogiska aspekter av sin verksamhet".

Mitt eget intresse för mode är också en relevant aspekt för den här studien i att kunna utmana min egen personliga förståelse kring mode och sätta det i relation till ett något mer kritisk perspektiv av fenomenet och se vilka slutsatser detta kan ge. Detta menar jag också är till hjälp för att skapa den här mer nyanserade bilden eftersom jag tillåts jämföra två motsatta aspekter av branschen. Syftet med att belysa problematiken ur ett mer arbetspedagogiskt perspektiv hoppas jag kan ge vinster för den framtida forskningen och samhällsdebatten gällande hur man lyfter diskussioner om arbetsvillkor i modellbranschen.

1.5 Avgränsning

För att göra en relevant avgränsning i studien har jag fokuserat på att ta reda på vad som verkar vara av värde att huvudsakligen problematisera i den tidigare forskningen om modeller utifrån ett arbetslivspedagogiskt perspektiv. Jag finner utifrån vad som har diskuterats ovan - med att det blir problematiskt att som modell diskutera och ställa frågor om arbetsvillkoren att det blir relevant för studien att fokusera på modellernas förståelse för arbetsvillkoren utifrån vilket eventuellt utrymme man har till att diskutera dessa frågor och hur dessa möten kan se ut. Att kunna rådfråga och diskutera problem med arbetskamrater refererar nämligen Nilsson, Wallo, Rönnqvist och Davidsson (2012:84) till som att arbetsplatsen erbjuder ett interaktionsutrymme. Detta utrymme menar de är viktigt för lärandet på arbetsplatsen. Däremot lyfter de i sammanhanget också att inte alla arbetsplatser möjliggör förutsättningar för ett interaktionsutrymme så som handledning, personalträffar och planerade eller icke-planerade träffar med överordnade. I den tidigare forskningen som jag har tagit del av så har man ju problematiserat modelleras arbetssituation mycket utifrån att det är en bransch där det

inte uppskattas att ifrågasätta saker och ställa frågor. Därför anser jag att det finns en god poäng i att fokusera vidare kring just den interaktiva pedagogiska aspekten med koppling till vilket interaktionsutrymme som är möjlighet att ha som modell. I min senare samling av teorier har jag ytterligare fokuserat på teorier om mänsklig interaktion. Här har jag fokuserat specifikt på interaktiva mönster som utmärker centrala delar av modellernas skapande av en professionell identitet och en image genom antagande av vissa roller. Dessa teorier baserar sig huvudsakligen på vikten av att ta kontroll över sina känslor, det så kallade emotionella arbetet. Det emotionella arbetet och den professionella rollen har tidigare diskuterats som centrala begrepp gällande modellers förhållningssätt (Frisell Ellburg, 2008; Mears, 2011). Här har jag då valt att gå vidare och fokusera på mer specifika nyanser i senare litteratur om hur det emotionella arbetet styr antagandet av vissa roller.

1.6 Frågeställning och hypotes

Utifrån de reflektioner som har presenterats ovan vill jag nu sammanfatta vilka frågor som den här studien ämnar ge svar:

- *Hur diskuterar modeller upplevelser och information/rådgivning om arbetsvillkor?*
- *Vilken kunskap och förståelse har man om arbetsvillkoren?*
- *Hur påverkas denna interaktion av modellers professionella agerande?*

Som en sammanfattning av frågeställningen ovan har jag även utformat en preliminär hypotes som jag vill testa dessa frågeställningar mot. Utifrån min hypotesen förväntar jag mig finna att modellers förståelse om vad som är rimliga arbetsvillkor att ställa upp på hämmas av att det inte finns en särskilt öppen dialog och interaktionsutrymme i modebranschen kring att diskutera problem och ställa frågor om arbetsvillkor. Problematiken med att inte ställa dessa frågor antar jag kommer att vara beroende av modellernas behov av att agera en viss typ av professionellt jag och att upprätthålla en image.

Teori

I teorikapitlet har jag samlat ytterligare väsentlig fakta kring modellers arbetsvillkor i modebranschen och vidare byggt upp en teoribildning gällande interaktion och lärande för att kunna problematisera detta studieområde inom en arbetslivspedagogisk kontext. Inledningsvis ger jag en introduktion till hur jag har gått tillväga för att samla in fakta och teorier för att man ska få en bild av i vilket skede som olika delar av teorin har samlats in.

2.1 Struktur för insamling av fakta och teorier

Mitt tillvägagångssätt för att samla in relevanta fakta och teorier bygger i stort på hur jag har arbetat hermeneutiskt och abduktivt med studien i ett cirkulärt vandrande fram och tillbaks mellan studiens olika delar; förförståelsen, teorierna, hypotesen och empirin. Dessa vetenskapliga perspektiv kommer jag att gå djupare in på i metodkapitlet. Jag har inledningsvis läst in mig på området utifrån mitt intresse om modebranschen. Där har min positiva förförståelse utmanats av den kritiska debatten kring modellers arbetssituation. Utifrån detta problemområde har jag bildat mig en preliminär uppfattning om vad jag huvudsakligen ser som problematiskt utifrån ett arbetslivspedagogiskt perspektiv, vilket ju också är en förförståelse gällande hur jag har blivit skolad. Med hjälp av denna förförståelse har jag samlat in den fakta om modeller som jag upplever som relevant att belysa. Det problemområde som jag kan se rent arbetslivspedagogiskt har jag alltså förstått som en problematik i att inte kunna fråga och ventilera om arbetsvillkor i jobbet som modell. Jag har utifrån denna problematik fokuserat brett på ett lärandeperspektiv med inriktning mot hur man diskuterar problem på arbetsplatsen vilket har gett mig möjlighet att bekanta mig med begreppet interaktionsutrymme och hur detta kan förstås som en företeelse som skapar lärande på en arbetsplats. Någonstans där har jag sedan formulerat den preliminära hypotesen genom att knyta detta interaktiva perspektiv på arbetsplatslärande till tidigare forskning om modeller. Med utgångspunkt i min preliminära hypotes har jag sedan utformat olika frågor till mina respondenter som behandlar hur och med vilka man som modell diskuterar arbetsvillkor och vilken förståelse man har för arbetsvillkoren i branschen. Med hjälp av de svaren som jag har fått in har jag sedan återgått till den teoretiska utgångspunkten gällande lärande som interaktion och använt den för att studera mer djupgående vad tidigare forskare har dragit för slutsatser gällande interaktivt lärande samt gällande modellers interaktion. I detta skede har

tolkandet av empirin varit central för att hitta teoretiska begrepp som stärker vad mina respondenter har sagt. På detta sätt har jag kunnat bekanta mig närmre med idén om det emotionella arbetet och dess koppling till en professionell personlighet där man agerar en förväntad roll. Jag har sedan åter gräva på djupet efter nya och relevanta perspektiv av hur dessa teorier kan förstås i arbetslivet och då haft möjlighet att bekanta mig med mer specifika perspektiv på detta rollskapande. Mina respondenters perspektiv fokuserar mer i detalj på upprätthållandet av en image i form av att visa sig och agera cool vilket är ett begrepp som jag har studerat mer grundligt sedan. I denna teoribildning ovan har jag använt mig både av klassiska och nya teoretiska perspektiv och huvudfokus har legat på att börja i den generella teoribildningen och gräva mig neråt i nyanser av teorierna i takt med att analysarbetet har tagit vid.

2.2 Branschens roll

Problematiken kring modellernas arbetsvillkor kommer jag strax att belysa. Men för att förstå modellerna inom modeindustrin och deras arbetsvillkor så anser jag det vara av värde att först beröra några centrala delar av den industri som de är en del av. Med ambitionen att förstå mitt problemområde genom en arbetslivspedagogisk ansats så menar jag att detta har en poäng. Tedenljung (red. 2009:11) förklarar nämligen att arbetsmarknad jämte arbetsmiljö och arbetsorganisation är de tre centrala områdena som svensk arbetslivsforskning har delats in i genom de som finansierar den här forskningen. Att de som finansierar denna forskning betonar dessa områden som betydelsefulla anser jag talar för att det är av värde att i den här studien beakta något om hur modebranschen fungerar och hur den har utvecklats samt vilken inverkan den har haft för modeller som yrkesgrupp.

2.2.1 Snabbt mode: Jag finner det speciellt intressant hur modeindustrin har utvecklats mot det fenomen som Mears (2011:33) refererar till som *"fast fashion"* (snabbt mode) eftersom jag i början av planerna med att skriva en master inom modeindustrin som branschområde hade funderat på att problematisera fenomenet fast fashion ur ett miljöperspektiv utifrån hur vi konsumerar kläder. Detta område fann jag däremot vara relativt avhandlat redan ur ett arbetslivspedagogiskt perspektiv. Men här kommer det att göras gällande att samma fenomen även har haft en inverkan i förändringarna av modellens roll i modebranschen. I förorden till boken *"Fashion: The Whole Story"* (Fogg ed., 2011:6-7) beskriver Valerie Steele - museidirektör, museiintendent och författare - det centrala i att mode förändras över tid och att det idag är ett globalt fenomen, en global industri som omfattar multimiljarder av dollar.

Denna koppling mellan förändring och lönsamhet utvecklas vidare i bokens introduktionskapitel där Fogg (ed. 2011:14) beskriver det som att mode ofta associeras med engångsförbrukning, att det uppfattas som nyckfullt och kortlivat och vidare att det förutsätter förändring, att detta krävs för att industrin ska blomstra och för att kunderna kräver det. Utvecklingen av detta fenomen fortsätter Mears (2011:33) är ett resultat av att modeindustrin globaliserades under 1980-talet vilket bland annat möjliggjorde snabbare och billigare produktion genom att flytta denna till utvecklingsländer. Mears (2011:33) refererar som sagt detta fenomen till så kallat fast fashion, med ett ökat antal klädmärken och möjligheten för stora återförsäljare att sälja billiga kopior av designkollektionerna bara veckor efter catwalken. Utvecklingen av fast fashion hävdar Mears (2011:33) vidare är en förklaring till att modellerna har fått en ökad betydelse i marknadsföringen inom modeindustrin eftersom man då har gått ifrån att marknadsföra unika kläder till att istället marknadsföra en speciell stil med olika plagg tillsammans med modellen som en avgörande del i en moderiktig look. En annan aspekt av hur fast fashion och förändringar av trender har påverkat modellyrket är att modellagenturer ofta har en speciell kategori för nykomlingar som brukar benämnas ”*New faces*” (nya ansikten) (Frisell Ellburg 2008:46). Frisell Ellburg (2008:77) har också mött en före detta modell som var fastanställd som mannekäng med månadslön under 1960- och 1970-talet och som menar att utvecklingen har gjort att antal modeller som konkurrerar om jobben har ökat. Då till skillnad från senare så utnyttjades man inte till att jobba gratis menar hen. Idag existerar inte fasta modelljobb som under tidigare decennier fortsätter Frisell Ellburg (2008:40) och modellbranschen har kommersialiserats. Mears (2011:34) hävdar vidare att den tekniska utvecklingen sedan 1990-talet i form av Internet, digital teknik och globala nätverk har medverkat till ett ökat antal modellagenturer och modeller vilket har resulterat i att det idag finns fler modeller och färre modelljobb än någonsin innan.

2.3 Modellers arbetsvillkor i juridiken

I de följande avsnitten vill jag vidare lyfta fram några huvudsakliga teman för modellers arbetsvillkor som man kan betrakta som problematiska. Jag börjar i juridiken för att man ska få en inblick i kontraktsförhållandet mellan modell och modellagentur.

2.3.1 Definition av arbetsvillkor: Till att börja med är det givetvis även på sin plats att definiera vad arbetsvillkor är. Arbetsrättsligt förklarar Källström och Malmberg (2009:23) det som att arbetsvillkor är de villkor som ska gälla i ett avtal om anställning och att dessa villkor vanligen tecknas mellan olika parter på arbetsmarknaden i så kallade kollektivavtal. Däremot

presenterar författarna senare (2009:24) en relevant skillnad mellan bestämmelserna i ett anställningsavtal och de bestämmelser som finns gällande andra avtalsformer beträffande arbete (uppdragsavtal och sysslomannaavtal). Den skillnaden förklarar de ligger i att de senare exemplen inte är lika tvingande genom lagstiftning som ett anställningsavtal utan att de senare istället erbjuder en större avtalsfrihet.

2.3.2 Modellbranschen i arbetsrätten: Avtalsfriheten för de senare varianterna kring avtal om arbete gör sig relevant för modellbranschen då kontraktsförhållandet mellan modell och modellagentur inte heller är att betrakta som ett anställningsavtal, något som problematiseras av Simmerson (2013) i en artikel om de rättsliga arbetsförhållandena i New Yorks modellbransch. Simmerson refererar i denna ståndpunkt till en artikel i The Guardian (12-02-13) av lobbyisten och tidigare modellen Sara Ziff. Sara Ziff är grundare av *"The Model Alliance"* som är en arbetsrättslig lobbyorganisation för modeller i USA (WWD 18-03-26; modellalliance.org). Ziff förklarar i den nämnda artikeln i The Guardian att modeller betraktas som oberoende kontraktsskrivare och därför inte omfattas av den lagstiftning som reglerar arbetsplatsstandarder. Att branschen är självreglerande har också tidigare problematiserats av Frisell Ellburg (2008) utifrån att branschen saknar kollektivavtal och istället agerar självreglerande. I den tidigare nämnda artikel från Faktum (2018-03-02) problematiserar reportrarna Sandra Pandevski och Johanna Lingaas Türk detta vidare bland annat genom att intervjua Anna Carlson, ordförande för den fackliga organisationen Teaterförbundet. Anna uttrycker det som att det är synd att fotomodeller inte har ett liknande stöd så som skådespelarna har i att kunna vända sig till någon för att få rådgivning om ifall ett kontrakt verkar okej eller inte att ställa upp på. En affärsadvokat, David Schreiber, från företaget *"Front advokater"* ombeds också i reportaget att läsa igenom ett modellkontrakt. David gör bedömningen är att kontraktet är orimligt på grund av att en part är jättestark och den andra svag samt att kontraktet ser mer ut att gälla för en handelsvara än för en person och vidare att det borde kunna *"jämkas på flera punkter"*.

2.3.3 Varför pedagogik och inte arbetsrätt?: Det är eftersom vi befinner oss i en bransch där denna avtalsfrihet och självreglering råder som jag menar att ifall man ska förstå problematiken beträffande arbetsvillkor för modeller så gör sig pedagogiken bättre som forskningsområde än den arbetsrättsliga doktrinen. Den individuella bedömningen kring vad som känns okej eller inte att ställa upp på menar jag blir en viktig aspekt i modellbranschen eftersom det inte finns samma arbetsrättsliga skyddsnät att luta sig tillbaka mot så som i de branscher där det tillämpas anställningsavtal och tillhörande kollektivavtal vilket är reglerat i

lag. Därför menar jag att förståelsen för vad som är rimliga arbetsvillkor att ställa upp på bäst kan förstås utifrån modellernas egna insikter och genom vilka andra kontaktnät som de använder sig av i branschen för att bygga upp den förståelsen. Ett fokus på det interaktiva lärandet specifikt blir relevant utifrån att den bakomliggande problematiken som har presenterats visar sig ligga mycket i att inte kunna ifrågasätta, att inte få ha åsikter samt i ryktesspridning och rädsla att uttala sig om branschen.

2.4 Modellernas arbetsvillkor i arbetet

Här nedan har jag listat de huvudsakliga problemområdena som jag har bekantat mig med i tidigare forskning och övrig litteratur gällande modellers arbetssituation. Hur de kan förstås som problematiska utifrån ett perspektiv på rådande arbetsvillkor har jag sammanfattat avslutningsvis i avsnittet.

2.4.1 Att vara smal: Redan på 1960-talet lyftes kritiken över osund smalhet inom modeindustrin genom brittiska modellen Twiggy Lawsons androgyna och smala figur - eller avsaknad av figur vill Twiggy själv kalla det i en intervju med Svenska Dagbladet (2012-01-19). 1989 presenterade så Morris, Cooper och Cooper (1989) en analys av kroppsmåtten på kvinnliga modeller perioden 1969-1988 hos en och samma New York-baserade modellagentur. Resultaten visade en signifikant trend mot en mer androgyn och tubformad modellkropp; längre och med snävare höfter. Kritiken mot det osunt smala idealet har sedan fortsatt att engagera media under 1990- och 2000-talet, bland annat riktad mot den brittiska modellen Kate Moss (Frisell Ellburg 2008:14). Kates medverkan i en underklädeskampanj i Vogue 1993 orsakade en medieskandal där fotografen Corinn Day anklagades för att förespråka det så kallade "heroin chic-idealet" samt anorexi (Fogg ed., 2011:485). Vidare har i princip alla bokare i Mears (2011:183) avhandling berättat att de aldrig tidigare har sett så smala modeller och problemet tycks fortsätta visar en studie där Meyers (2013) kritiserar USAs modeindustri för att göra för lite för att bryta trenden med för smala modeller. Denna trend menar Meyers får negativa hälsoeffekter i form av ätstörningar både för modellerna själva och för allmänheten genom påverkan av den rådande kulturens fixering vid att vara smal. "Det är mitt jobb att inte äta" förklarar en modell under ett uppdrag för Vogue (Austin & Record 2016) vilket har krävt en "*skeletal frame*" för att passa designers tänkta look. Ett ytterligare exempel på hur fixeringen vid smalhet förstärks inom modebranschen kan förstås genom handboken "*Fashion Illustration School*" där författaren Nunnely (2009) lär ut grunderna i modeteckning. Nunnely (2009:38-39) förklarar beträffande

kroppsfiguren på en sådan teckning att den ofta är mycket stiliserad samt att den förändras beroende av trenderna i mode men också att man ämnar förstärka könsskillnader; exempelvis avtecknas män med bredare nacke/hals och axelparti samt snävare höfter medan man skapar smalare och längre hals för kvinnor samt mindre fötter och händer där de snarare görs större än vanligt beträffande illustrationer av män. Liksom den tidigare nämnda idén om att kläder ska bäras upp på modellerna som hängande på galge för att visas på bästa sätt så förklarar också Nunnely (2009:38) här att idén bakom dessa specifika figurer inom modeillustration är att framhäva kläderna på bästa sätt. Modebranschens egen påverkan har även problematiserats av Frisell Ellburg (2008) genom kommentarer ställda av två modedesigners i en intervju. De två förnekar att de använder för smala modeller men oroas samtidigt över en modell som de anser har blivit för tjock för en visning - men som ändå har de rätta klädmåtten. Tidigare nämnda Twiggy (Svenska Dagbladet 2012-01-19) anser sig också ha fått bära skulden för det sjuka idealet genom sin, enligt egen utsaga helt naturligt mycket smala figur. Däremot tillägger Twiggy att modeindustrin måste vara medveten kring det alltför smala idealet: *"Vi har förlorat flickor på grund av detta"*.

2.4.2 Att vara fattig: Ingen som Frisell Ellburg (2008:77) mötte under en visning på Stockholm Modecenter för Beckmans designskola klarade sig ekonomiskt enbart som modell, ett yrke som både nu och tidigare ger dåligt betalt (Mears 2011:30). Förvisso kontrar Frisell Ellburg även med exempel där modeller har tjänat bra inkomster, ibland via kontrakt på flera hundratusentals kronor (2008:84,87). Däremot är bilden av vad olika modeller kan tjäna hos en agentur mycket skev fortsätter Mears (2011:11) och tar som exempel att en modell kan ha tjänat 100 000 dollar på ett år medan en annan kan ligga på 20 000 i skulder. Gratisarbete är också vanligt, som tjänsteutbyten eller för att få vissa högstatus-uppdrag (Frisell Ellburg 2008:75-79). En av modellerna går Beckmans-visningen gratis för att etablera sig i Sverige, trots tidigare modellerfarenhet från både Sidney och Barcelona (2008:73). Man går också på flera castings/auditions innan man har säkrat ett visst jobb där det kan vara upp emot ett hundratal andra modeller att konkurrera mot (Mears 2011:21-22). Löneavdrag för ex. resor och boende är också vanligt förklarar en bokare, att agenturen så att säga förskotterar modellen (Frisell Ellburg 2008:59).

2.4.3 Att vara ett objekt: År 2000 visade SVT i sin dokumentärserie "Dokument utifrån" BBC-dokumentären "Fashion Victims" (Aftonbladet 2000-01-12). Under täckmantel avslöjade reportrarna förekomsten av droger, prostitution och sexuellt utnyttjande hos den världsberömda agenturen Elite Models. VD och andra företagstoppar sparkades och

toppmodeller som Naomi Campbell, Linda Evangelista och Heidi Klum lämnade företaget. (Frisell Ellburg 2008:106; Aftonbladet 2000-01-12; WWD 2018-03-26). Fortsatt idag vittnar dock modeller om problematiken med sexuella trakasserier och objektifiering (Frisell Ellburg, 2008:90-94;173). Modellerna som Faktums (2018-03-02) reportar har mött vittnar t.ex. om fysiska sexuella närmanden och sexualiserande kommentarer från fotografer. Modeller som Frisell Ellburg har mött belyser också i sammanhanget branschen som riskfylld med modeller, oftast unga sådana, som potentiella offer för sexuellt utnyttjande, droger och anorexi (2008:105-111). Däremot menar de också att BBC-dokumentären i fråga visar ”*en stereotyp eländesbild*” av alla modeller som offer (2008:107). De väljer istället att betona olika taktiker som de använder för att avstyra situationer där man kan falla offer, t.ex. sexuella inviter eller oseriösa uppdrag som har misstänkts innebära mer än att bara stå modell (2008:108-109). Att bli sexualiserad och objektifierad i jobbet som modell konstaterar vidare Frisell Ellburg (2008:95) att man måste lära sig att hantera. Bland annat gör man detta genom valet av nakenhet, hur avklätt man anser att ett modelluppdrag får lov att vara och i vilka sammanhang för att man inte ska riskera ett rykte som utvikiningsmodell (2008:96-105).

2.4.4 Problematik som arbetsvillkor: Om man sammanfattar problematiken ovan utifrån rådande arbetsvillkor så ser vi alltså att branschen kräver en smal kropp. Att detta är ett arbetsvillkor i branschen kan förstås utifrån att alla modeller som Mears (2011:91) intervjuade var väl medvetna om de fysiska kraven och att de betraktade detta som ett krav i arbetet. Vidare var det ingen av dessa modeller menar Mears (2011:91) som utmärkte sig som lyckligt lottad med goda gener till att vara så smal utan att modellerna istället såg detta som en pågående kamp mot sina kroppar. De ekonomiska ersättningarna för jobben betraktas också som låga till följd av en ökad konkurrens om jobben och gratisjobb är som sagt vanligt. Man kan också behöva göra avvägningar i arbetet kring vilka uppdrag som man vill ställa upp på eller inte, ifall man tar pengarna eller äran när det kommer till hur mycket man vill visa av sin kropp i bilderna utan att riskera ett dåligt rykte. Vidare förutsätter arbetets karaktär alltså att man som modell sexualiseras och objektifieras och där får man skapa strategier för hur man ska hantera detta.

2.5 Interaktion och interaktionsutrymme

Vi har tidigare varit inne på idén om att interaktionsutrymmet är en förutsättning för lärande på arbetsplatsen. Med utgångspunkt i detta påstående vill jag nu sammanfatta några centrala delar av betydelse för interaktionen mellan människor som kan appliceras på detta studieområde.

2.5.1 Interaktion: Begreppet interaktion menar Heidegren och Wästerfors (2008:7) är synonymt med samspel eller växelverkan vilket de menar uppstår när *”två eller flera fysiska objekt påverkar varandra ömsesidigt”*. Interaktionismen, det sätt som social interaktion - interaktion mellan människor - studeras på, menar de vidare utgår bland annat från att människor ständigt involveras i andra människors handlande på olika vis; frivilligt eller motvilligt, under kortare eller längre perioder, medvetet eller omedvetet. Kärnan i interaktionismen menar författarna vidare är *”att människan är människa först i mötet med andra”* (bokens baksida). Författarna presenterar i sin bok *”Den interagerande människan”* (2008) interaktionismens största klassiska tänkare och hur deras teorier gör sig aktuella i några olika teman: Identitet, brott, kön, organisationer, familjen, känslor och makt.

2.5.2 Identitet: Heidegren och Wästerfors (2008:07) beskriver inledningsvis att svaret på vad interaktion är inte kommer att ges ett svar utan många. Därför har jag valt att fokusera på ett av de områdena som författarna pekar ut som ett svar på vad det kan röra sig om. Utifrån vad som har beskrivits ovan om modellernas olika roller och förväntningar har jag därför funnit det relevant att fokusera vidare på vad Heidegren och Wästerfors (2008) vill säga under temat identitet. Författarna (2008:93) beskriver här att vi speglar oss i andra människor och klär oss i masker utifrån hur vi vill bli uppfattade. Begreppet *”Speglar och masker”* refererar författarna till från Strauss' (1959) *”Mirrors and masks. The Search for Identity”*. Ibland, menar Heidegren och Wästerfors (2008:93) kan sättet som vi handlar på överraska även oss själva så att vi omtolkar vilka vi är och dessa överraskande moment menar de att Strauss betonar. Denna tolkning av vem man är har i mitt problemområde exemplifierats av att även modellerna själva betraktar sig som att vara klädhängare och att man identifierar sig med att i sin yrkesroll avstå t.ex. från att äta eller från att ha åsikter i jobbet (Frisell Ellburg, 2008; Austin & Record, 2016).

2.5.3 Rollspel: Heidegren och Wästerfors (2008:93.) belyser vidare att enligt Strauss. (1959) har kommunikationen och språket stor betydelse i detta identitetsskapande och författarna väljer själva att exemplifiera detta med begreppet namn. De menar här att de namn vi ges och ger oss själva också säger något om vilka vi är men också, hävdar de, utgör det då ett

kraftfullt ställningstagande att byta namn. Ett exempel på detta ställningstagande ur ett modellperspektiv återges i den tidigare nämnda artikeln i Faktum där en av modellerna som reportrarna mött återger den förnedrande känslan av att under en hel dag på ett modelljobb inte ha blivit kallad något annat än "det" eller "modellen". Man vägrade lära sig modellens namn. Klädhängaren som metafor har tidigare också behandlats som en metafor för hur man identifierar sig som modell. Mears (2011:89) problematiserar denna objektifiering vidare i sin avhandling under avsnittet "Being a body" där författaren återger en sekvens från backstage på en modeshow. En producent som inte hittar modellen konstaterar att "*Vi behöver en ny kropp här*". För att vidare knyta an den språkliga aspekten till ett arbetsrelaterat perspektiv så beskriver även Engström och Lundin (2018:39) att det finns en koppling mellan kommunikation och roll utifrån ett "*personalvetenskapligt perspektiv på kommunikation*" vilket utgör titeln för deras bok. De gör gällande "*att kommunikationen reglerar förmågan att ta en professionell roll*" vilket de refererar till från Reed och Bazalgette (2006) vilka beskriver detta fenomen som en mental process och en medveten aktiv handling. Heidegren och Wästerfors (2008) menar som tidigare nämnts att människors interaktion kan vara både medveten och omedveten. De överraskande momenten som de nämner skulle kunna förstås som ett exempel på där identitetsskapandet blir både omedvetet genom hur vi överraskar oss själva i vårt handlande och medvetet genom hur vi väljer att förhålla oss till denna nya aspekt av vår identitet som vi konfronteras med. Liksom Engström och Lundin (2013) belyser även både Frisell Ellburg (2008:90) och Mears (2011:106) att personligheten är en viktig del av den professionella rollen. Den modell som betraktade det som att man är en klädhängare i Frisell Ellburgs avhandling fortsätter med att även hävda att man måste ha "*en stark personlighet och ett jävlar anamma*". Mears (2011:106-108) tillägger om den professionella personligheten i modellyrket att det handlar om att "*vara sig själv fast bättre*". Utifrån författarens (2011:106-108) betoning på modellkroppens faktorer i avhandlingen så handlar det även om att "*skapa självet*" genom att man använder sin kropp och jobbar med denna för att skapa ett nytt själv utifrån en repertoar av känslor som blir mer än bara en yta.

2.6 Emotionellt arbete

Genom att ha studerat vidare kring hur social interaktion påverkas av identitetsskapande roller så har jag lyckats finna vissa centrala delar som går igen i den bild som tidigare forskning har presenterat gällande modeller inom modebranschen. De teorier om professionellt agerande som jag har lyckats urskilja som relevanta för just modeller har en intressant gemensam

nämnare i att de alla presenteras i ljuset av det så kallade emotionella arbetet så som det har presenterats av Hochschild i boken "The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling" från 1983 (Frisell Ellburg 2008; Mears 2011:106; Dahlgren & Starrin, 2013:44-47). Dahlgren och Starrin (2013:44) beskriver i sin introduktionsbok till emotionssociologi att den centrala frågan som Hochschild ställer sig är vad som händer med vårt privata emotionella system när känslorna kommersialiseras och exploateras på en marknad. Frisell Ellburg (2008) hävdar vidare att modellerna är experter på emotionellt arbete eftersom de måste lära sig att agera och även Mears (2011) betonar dess huvudsakliga innebörd i modellernas strävan efter att skapa en professionell personlighet. Mears (2011) betonar dock med hänvisning till sitt fokus på förkroppsligandet av modellen att Hochschild har missat i sin teori att tydligare fokusera på hur man använder just kroppen som ett sätt att uttrycka känslor, t.ex. med hjälp av leenden.

2.7 Att ta roll genom kontroll av känslor

Dahlgren och Starrin (2013:44-47) presenterar vidare hur emotionellt arbete kan ta sig uttryck på olika sätt för hur man kan anta en professionell roll. Här nedan kommer jag att presentera två sådana idéer som författarna lyfter fram som jag bedömer som värdefulla utifrån hur det kan vara att agera en image som modell.

2.7.1 "Att visa sig cool": Dahlgren och Starrin (2013) diskuterar i det här kapitlet med samma titel vilken inverkan som kulturen har i fråga om normer för känslouttryck och just begreppet att visa sig cool hämtar de från Stearns (1994) bok "*American Cool*" där Stearn gör gällande att det har skett en förändring av den amerikanska känslokulturen perioden 1920-1960. Detta menar författaren har resulterat i att det har blivit mindre accepterat att visa starka känslor och att istället uppmuntras ett svalare, mer distanserat och tillmötesgående förhållningssätt där man förväntas förhålla sig likgiltig och cool.

2.7.2 Känslor som servicebemötande: Dahlgren och Starrin (2013) diskuterar vidare kring "*känslornas kommersialisering*" vilket liksom idén om en cool image också är ett lånat begrepp, i detta fall från tidigare nämnda Hochschild (1983). Dahlgren och Starrin (2013) vill ur den här teorin belysa att i takt med övergången från det gamla industrisamhället till dagens servicesamhället så har arbetsgivarna gått från att köpa de anställdas energi, muskelkraft och färdigheter till att istället köpa deras personligheter.

Metod

I metodkapitlet diskuterar jag de tillvägagångssätt som jag har använt för att samla in data till studien samt vilka perspektiv och metoder som jag har använt för att analysera dessa data i förhållande till de teorier som jag har valt. Jag belyser vidare de etiska aspekter som jag har förhållit mig till beträffande mötet med mina respondenter och sammanställningen av de svar som de har gett mig.

3.1 Vetenskapliga förhållningssätt

I min relation till olika vetenskapliga riktningar inför den här studien så har jag valt ut två olika vetenskapliga förhållningssätt att relatera mitt problemområde till. Dels har jag fokuserat på hermeneutiken som en tolkande ansats inom den traditionella forskningen (Patel & Davidsson, 2011:34). Dels har jag även tagit viss inspiration av hur kunskapsintressen kan förstås som ett huvudinslag i den kritiska teorin, ett vetenskapligt perspektiv som vidare kan betraktas som ett perspektiv i motpol till den traditionella forskningen där hermeneutiken med flera ingår (Patel & Davidsson, 2011:34).

3.1.1 Hermeneutik: Hermeneutik, så kallad tolkningslära (Patel & Davidsson, 2011:28), kan beskrivas metaforiskt som en spiral eller cirkel av hur man tolkar en text där alla delar utgör en helhet (Patel & Davidsson, 2011:30). Författarna förklarar här hur denna ansats skiljer sig från den naturvetenskapliga positivistiska forskartraditionen där man istället studerar varje enskild del för sig medan den hermeneutiska cirkeln tillåter att man rör sig mellan de olika delarna. Metaforen av en cirkel i texttolkningen illustrerar den begynnande hermeneutiska ansatsen genom vilken lutherska bibelstudier från 1500-talet fram till 1700-talet försökte fånga en helhetstolkning av bibeln genom detta angreppssätt av texten (Patel & Davidsson, 2011:28; Harnow Klausen 2006:179-180). Patel och Davidsson (2011:29) förklarar vidare att två centrala delar i denna tolkningslära är förförståelsen och språket.

Det är framför allt fokuset på dessa två komponenter inom hermeneutiken som jag anser gör detta angreppssätt relevant för studien. Förförståelsen har jag funnit relevant i form av mitt eget intresse för mode och viljan att veta mer om modellerna i modebranschen och min förförståelse har sedan byggts på ytterligare av den kritiska bild som jag har studerat vidare om gällande modellernas arbetssituation. Språket menar jag också gör sig relevant genom den flitiga användningen av metaforer som omger hur man pratar om modeller, som klädhängare

och som kroppar, och de eventuella värderingar som dessa betraktelser av modellerna kan skönja. Denna aspekt av hermeneutiken anser jag blir viktig att hålla vakt på när det gäller att tolka in vad som belyses i mina forskningsresultat och på vilket sätt detta belyses.

3.1.2 Kunskapsintressen: Inom hermeneutiken anses förförståelsen vara en tillgång (Patel & Davidsson, 2011:29) och i mitt eget fall menar jag att detta kan förstås dels av att min förförståelse har satt igång en tankeprocess hos mig till att göra just den här studien. Dels menar jag också som tidigare nämnts att min förförståelsen skulle kunna erbjuda en mer nyanserad bild av problemområdet ifall den får ställas mot de mer kritiska perspektiven kring modellbranschen. Men eftersom jag har inriktat mig mot att studera ett för mig personligt intresseområde så har också jag funnit det relevant att problematisera min egen förförståelse och att anta ett kritiskt förhållningssätt till den för att inte fastna i ett visst tankesätt utan att istället våga utmana mina tidigare antaganden. Därför har jag även funnit det relevant att fokusera på hur kunskapsintressen som sagt kan förstås som ett huvudinslag inom kritisk teori (Patel & Davidsson, 2011:34). Dessa kunskapsintressen presenteras av filosofen Jürgen Habermas som ett sätt för hur olika typer av vetenskaper kan skiljas åt (Harnow & Klausen 2006:187). Kunskapsintressena beskriver Harnow Klausen (2006:187) som de olika sätt som olika vetenskapliga riktningar försöker att komma åt sanningen på med hjälp av kunskap. Patel och Davidsson (2011:34-35) förklarar vidare att idén med kunskapsintressen inom den kritiska teorin är att dessa kunskapsintressen inom den traditionell forskningen, t.ex. positivism och hermeneutik, antas reproducera rådande samhällsförhållanden på grund av dessa kunskapsintressens dominans i samhället (Patel & Davidsson 2011:34). Den traditionella forskningen påstås utifrån det kritiskteoretiska perspektiv negligera politisk och ideologisk kontext (Cohen, Manion och Morrison 2011:31). Men med hjälp av kritisk teori kan man då istället kritisera och upplysa om dessa företeelser i samhället föreslår Patel och Davidsson (2011:35).

Idén om att använda även den kritiska förståelsen om kunskapsintressen som ett vetenskapligt förhållningssätt menar jag blir fruktbar eftersom att jag har ett relativt personligt förhållningssätt till mitt studiefält. Jag måste bevaka hur jag förhåller mig till fakta utifrån detta, att kunna reflektera över och analysera fakta utifrån mitt eget perspektiv men också att våga vara självkritisk till mitt eget perspektiv och våga omvärdera det för att kunna utveckla ny förståelse och kunskap. En ytterligare anledning till att även beakta ett kritiskt perspektiv menar jag har att göra med att mitt problemområde i sig har belysts mycket utifrån ett kritiskt perspektiv mot modellbranschen i den forskning som jag har tagit del av. Att jag då väljer att

belysa just idén om dominerande kunskapsintressen som del av den kritiska teorin får en poäng utifrån att belysa modebranschens dominerande status i samhället som trendskapande och mycket lukrativ så som Steele tidigare har introducerat branschen för oss (Fogg ed. 2011-6-7).

3.2 Typ av undersökning

Här nedan kommer jag att presentera vilken typ av undersökning som kan vara tillämplig utifrån bakgrunden till mitt problemområde. Jag har ställt det i relation till hur mycket kunskap som finns sedan tidigare inom området samt i relation till det vetenskapliga förhållningssättet för studien som nyss har presenterats.

3.2.1 Kunskapsmängd: Detta sätt att närma sig hur man ska undersöka sitt problemområde, alltså utifrån hur mycket kunskap som finns inom ett visst område sedan tidigare, menar Patel och Davidsson (2011:12) kan användas för att klassificera de flesta typer av undersökningar. De föreslår vidare tre olika sätt som man kan kategorisera undersökningar på utifrån hur omfattande mängden befintlig kunskap är inom ett visst problemområde. Författarnas uppdelning av olika studier utifrån befintlig kunskapsmängd kommer jag att beskriva här nedanför följt av en reflektion över var jag anser att mitt eget specifika problemområde befinner sig i förhållande till denna kategorisering:

Explorativ undersökning: Explorativa eller utforskande studier används vid begränsad kunskapsmängd i syfte att fylla kunskapsluckor med hjälp av så mycket information som möjligt, ofta med hjälp av olika undersökningstekniker. **Deskriptiv undersökning:** Den deskriptiva eller beskrivande undersökningen bygger på att inom det område man vill undersöka så har en viss kunskapsmängd samlats och systematiserats. Då kan man begränsa sig till att en eller några få aspekter på området fast djupare. **Hypotesprövande undersökning:** Man använder denna typ av undersökning när kunskapsmängden är så omfattande att teorier kan utvecklas som möjliggör att pröva en hypotes ute i verkligheten. **Blandade metoder:** Oftast används en av metoderna ovan men i större projekt går det att blanda olika typer. (Patel & Davidsson 2011:12-13)

3.2.2 Hypotesprövning: Genom den bild av modellbranschen som inledningsvis har presenterats så kan svaret sägas vara att det finns en omfattande mängd kunskap kring modellens arbetsvillkor, både som vetenskapliga studier och som reportage i media. Det som jag vill förstå är hur teorier inom arbetslivspedagogik skulle kunna användas för att ge en mer tillfredsställande och nyanserad bild av denna forskning. Man kan därför säga att jag med min

studie vill beskriva ett visst problemområde i branschen fast ur en annan vetenskaplig doktrin. I mitt fall har jag valt att utgå från en ganska specifik del av hur Frisell Ellburg (2008) och senare Mears (2011) förstår modellerna, den om hur modellerna skapar sina identiteter i yrket genom rollskapande och agerande baserade på känslorarbete. I dessa avhandlingar om modellers arbetssituation presenteras bred kunskap om modellers arbetssituation i modebranschen och man har där anpassat och utvecklat många tidigare etablerade samhällsvetenskapliga teorier till detta forskningsområde. Dessa teorier har jag sedan förstått även har presenteras i annan forskning, till exempel gällande arbetsliv och arbetslivspedagogik. Med anledning av detta och att jag har som ambition att vidareutveckla dessa kunskaper gentemot mitt eget forskningsfält, som ju är arbetslivspedagogiken, så anser jag att det bör finnas tillräckligt med underlag för en hypotesprövande undersökning. Jag kan här välja att pröva den tidigare teoribildningen mer på djupet genom nyanser av teorierna för att på så vis testa min hypotes.

3.3 Metod för att teoretisera empirin

Idén om att genomföra en hypotesprövande undersökning för oss direkt vidare till hur jag har valt att förhålla mig till empirin, alltså det sätt som man förhåller sina teorier till den data/empiri som man samlar in (Patel & Davidsson, 2011:23). Som utgångspunkt har jag valt den abduktiva ansatsen eftersom den nämligen bygger på att man från enskilda fall formar en preliminär hypotes eller teori (Patel & Davidsson, 2011:25). Min inledande hypotes har ju varit att modellers förståelse om vad som är rimliga arbetsvillkor att ställa upp på hämmas av det inte finns en öppen dialog i branschen. Den dialogen har jag hävdade hämmas av modellernas behov av att agera ett professionellt jag och upprätthålla en image. För att ytterligare förstå hur den här studien kommer att behandlas så vill jag nu gå vidare med att förklara hur jag kommer att förhålla problemområdet till de olika teorierna och till den data som jag samlar in på fältet. Patel och Davidsson (2011:23-25) presenterar för oss tre olika sätt för hur teorierna förhåller sig till empirin - den data och information som vi samlar in. Deduktion, "*bevisandets väg*" (2011:23) innebär att man utgår från teorierna för att dra slutsatser om enskilda fall i empirin. Induktion, "*upptäckandets väg*" (2011:23-24), innebär istället att man först utgår från empirin och utifrån dess enskilda fall formulerar en teori. Sedan finns ett tredje sätt att utgå från, abduktionen (2011:24-25) där man börjar induktivt för att formulera en preliminär teori eller hypotes som kan prövas på nya fall där teorin vidareutvecklas. Med anledning av mitt fokus på en hypotesprövande ansats kan studien

betraktas som abduktiv. Det finns, anser jag, även en intressant likhet mellan hur man i den abduktiva ansatsen rör sig mellan hypotes, teori, och empiri och hur man inom hermeneutiken med hjälp av förförståelsen och språket rör sig mellan de olika delarna av forskningen i sitt tolkande. Både den abduktiva ansatsens och hermeneutiken kan på så vis sägas cirkulera mellan de olika delarna och på så vis passar de att sätta samman utifrån sin likartade karaktär.

3.4 Metod för deltagarurval

Att hitta deltagare till undersökningen har visat sig vara den största utmaningen mot att alls kunna förverkliga den här studien. Jag har få kontakter med modellerfarenhet eller som känner andra med sådan erfarenhet. Forskningsområdet och den tidigare forskningen som jag har tagit del av har också medfört att jag redan inledningsvis förväntade mig en låg och inte särskilt positiv respons och att jag nog därför skulle behöva tänka ut flera alternativa lösningar.

3.4.1 Agentur: Inledningsvis har min tanke varit att etablera kontakt med en modellagentur för att kunna ställa frågor till deras modeller. Detta har jag tänkt skulle kunna vara ett smidigt sätt att snabbt komma i kontakt med ett brett urval av respondenter, något av ett bekvämlighetsurval vilket utgår från att man väljer det urval som finns närmast till hands (Cohen, Manion & Morrison 2011:155). Jag har varit i kontakt med tre väletablerade agenturer inför studien varav endast en har återkopplat. Responsen därifrån har däremot, inte så oväntat, varit problematisk. Att be om att få ställa frågor till deras modeller har upplevts som besvärligt och har förklarats bort med svepande argument så som att man har påstått sig vilja skydda sina modeller eftersom de flesta av dem inte är myndiga. Man har också förklarat för mig det uppenbara i att i jobbet som modell så är du en image och inte dig själv. Frisell Ellburg (2008:26-27) mötte liknande hinder inför sin avhandling där personer på vissa agenturer inte ville ställa upp på att prata.

3.4.2 Kontakter: Några bekanta till mig har också erbjudit kontakter med värde att följa upp. I det stora hela har dessa kontakter liksom den agentur jag fick kontakt med upplevt att det skulle vara besvärligt att prata med mig. Däremot har jag genom närstående till mig kommit i kontakt med en före detta herrmodell som jag sedan har kunnat intervjua över telefon.

3.4.3 Sociala medier: Genom sociala medier har jag gjort massförfrågningar och privata meddelanden i olika forum om att jag gör en uppsats och önskar komma i kontakt med personer som jobbar eller nyligen har jobbat som modell. Responsen har även där varit låg

men jag har på så vis kommit i kontakt med en person som i dagsläget jobbar som herrmodell och som jag har träffat för en intervju.

3.4.4 Andra yrkeskategorier: Som ett ytterligare försök till att bredda mitt urval har jag övervägt att väga in andra yrkeskategorier från modebranschen och i detta avseende istället fokusera mina frågor kring deras förhållningssätt till och upplevelser av hur modellens arbetssituation verkar vara och hur de upplever modeller det att jobba med modeller. Här initierade jag bland annat kontakt med en utställare under ett designevenemang i Göteborg samt med en bekant fotograf. Fotografen ifråga har jag träffat för en deltagande observation kring modellyrket samt för en intervju. Den andra kontakten hände det inget med.

3.4.5 Kontakters kontakter: Resultatet av ovan kanaler till att hitta respondenter har alltså resulterat i att jag har kommit i kontakt med en före detta herrmodell och en i dagsläget aktiv herrmodell samt med en fotograf som arbetar med modeller. Mina etablerade kontakter har jag sedan använt för att försöka komma i kontakt med personer som de i sin tur känner. Detta har till viss del resulterat i att ytterligare kontakter har initierats däremot har dessa kontakter inte riktigt haft sådan erfarenhet som jag eftersöker.

3.4.6 Inspiration i urvalsmetoden: Det som vidare kan sägas om hur jag har gått tillväga för att hitta mina deltagare är att jag har tagit min inspiration i princip helt utifrån den tidigare forskningen genom Frisell Ellburgs (2008) avhandling. Jag har följt författarens inledande exempel med att gå via agentur men beaktat dennes fallgrop i det problematiska att få till en respons. Författarens (2008:77) besök på modevisningen för Beckmans designskola samt andra evenemang har varit inspiration för att själv testa lyckan på ett lokalt designevent. Frisell Ellburg (2008) belyser ju i sin avhandling också andra yrkeskategorier som arbetar med modeller så som designers och fotografer och detta har varit inspiration för att mot slutet bredda mitt urval i form av att undersöka även en modellfotografs betraktelser.

3.5 Metod för datainsamling

I och med mitt tolkande perspektiv kring analysen av den data som jag har samlat in så har den kvalitativa aspekten varit central för datainsamlingen. Jag har därför valt att utforma datainsamlingen i form av intervjuer för att ha en möjlighet att fånga upp alla tänkbara tendenser. Cohen, Manion och Morrison (2011:32) betonar att hermeneutikens fokus också ligger i interaktionen genom dess betydelse av att förstå situationen utifrån deltagarens ögon. Vidare belyser Patel och Runa (2011:75) i sammanhanget det centrala i att även gester och mimik avläses. I detta sammanhang beskriver förvisso författarna dessa aspekter utifrån att

intervjuaren måste vara noga med vilka signaler denne sänder ut till respondenten för att inte respondenten ska känna sig obekvämt. Naturligtvis bör däremot dessa signaler kunna tolkas in även i motsatt riktning från respondent till intervjuare. Om man tänker ur det interaktiva perspektivet att försöka förstå hur deltagaren ser på saken genom dennes ögon så blir det ju då intressant att kunna tolka in även gester och ansiktsuttryck gällande att få en bild av hur de föreställer sig situationen.

Med ett större antal respondenter via en agentur eller liknande var min tanke först att göra en enkät för möjligheten att dra mer generaliserbara slutsatser utifrån att jag vill testa en hypotes. Tanken med en enkät eller en helt standardiserad intervju beskriver Patel och Runa (2011:76) är till för att kunna jämföra och generalisera utifrån de svar man får in. Tanken var att då bedöma min hypotes utifrån generella slutsatser i empirin. På grund av mitt låga antal respondenter har jag däremot insett att det blir mycket svårt att dra några generella slutsatser och därför har jag istället valt ett tolkande perspektiv. I detta perspektiv vill jag istället förhålla hypotesen utifrån vad empirin har att säga om den teoretiska bakgrunden.

3.5.1 Deltagande observation: Också med utgångspunkt av det låga antalet respondenter har jag valt att komplettera mina intervjuer med att inledningsvis göra en deltagande observation. Mitt intresse för mode har jag då tänkt fånga upp i en fördjupad förförståelse genom att stå modell för den fotograf som jag även ska intervjuas. Det är ofta menar Patel och Davidsson (2011:92) som observationer används i syfte att komplettera resultat från andra tekniker för datainsamling. Genom att genomföra den här observationen ser jag därför vinster i att dra största nytta av mitt låga antal respondenter samtidigt som jag kan skapa mig en mer interaktiv förförståelse för modellyrket att falla tillbaka på i analysarbetet. Hermeneutikens interaktiva förhållningssätt i att betrakta situationen genom deltagarens ögon (Cohen, Manion & Morrison 2011:32) tänker jag mig blir intressant även här utifrån hur jag kommer att uppleva att fotografen jobbar med mig som modell och hur fotografen upplever att det är att jobba med mig som modell. Däremot, tillägger Patel och Davidsson (2011:92), krävs det av observationer inom vetenskapen till skillnad från vardagliga observationer att de förstnämnda är systematiskt planerade och att informationen registreras systematiskt samt så anses processen vara tidsödande (Patel & Davidsson, 2011:92-93). Patel och Davidsson beskriver dock inte mer ingående hur omfattande en observation behöver vara. Beträffande att en observation ska vara systematiskt planerad och att informationen ska registreras systematiskt så har vi planerat genomförandet i tre olika typer fotosessioner där man använder modeller för att jag ska få en känsla för de olika aspekterna av modelljobbet ihop med en fotograf. Det har

då planerats två fotosessioner av konstnärligt kreativ art med fokus på att förstå upplevelsen av att som modell jobba med att få fram fotografens tänkta kreativa idé. Därefter har det planerats en fotosession med fokus på marknadsföring med fokus på hur man som modell tillsammans med en fotograf jobbar med att framhäva vissa sidor hos modellen som passar för den produkt som ska säljas in.

3.5.2 Semistrukturerade intervjuer: Intervjuer liksom enkäter kan vara mer eller mindre strukturerade eller ostrukturerade beroende på graden av standardisering och strukturering där standardiseringsgraden utgör i vilken utsträckning som frågorna ställs i en viss ordning och där graden av struktur syftar på hur mycket tolkningsutrymme respondenten erbjuds i sina svar. (Patel & Davidsson, 2011:75-77). Jag har haft en ganska tydlig bild av vad det är som jag ska undersöka i huvudsak men jag har velat låta mina respondenter berätta fritt om sina upplevelser och erfarenheter. En lösning någonstans i mitten kan kallas för semistrukturerade intervjuer (Patel & Davidsson, 2011:82). Mina intervjuer har varit tänkta att erbjuda hög grad av standardisering med likvärdiga frågor som ställs i samma följd men en låg grad av strukturering eftersom jag har antagit ett tolkande angreppssätt på studien och vill kunna få fram alla tänkbara tendenser som kan tolkas in och kunna bedöma deras värde i de teorier jag tittar efter. Detta menar jag också kan bli användbart som ett sätt att bedöma validiteten i studien vilket kan förklaras som i vilken utsträckning man undersöker det som man syftar att undersöka (Patel & Davidsson 2011:102). Jag föreställer mig att jag då kan göra en bedömning av det som har sagts och därigenom vid behov omvärdera valet av teorier för att bättre matcha ihop frågeställningar och hypotes med de svar jag kan få ut av empirin.

3.5.3 Intervjuordning: Med de respondenter som jag har haft till hands har jag valt att utföra mina intervjuer i två steg för att kunna gå lite mer på djupet. Först har jag intervjuat de två modellerna om deras erfarenheter och analyserat detta material utifrån min teoribildning. De svar som jag anser utgör en teoretiskt intressant kärna har jag sedan använt för att formulera frågorna till min tredje respondent vilken som sagt är en fotograf som jobbar med modeller i sitt yrke. Frågorna till fotografen utgörs av citat som dessa modeller har gett i intervjuerna och där vill jag fånga bilden av hur man resonerar utifrån en fotografs perspektiv kring detta.

3.6 Etik

När det kommer till etiska aspekter av undersökningen så har jag lagt stor vikt vid att skydda mina respondenter med hänsyn tagen till känsligheten i att diskutera arbetsvillkor som modell inom modebranschen. Detta var också en anledning till att jag först hade övervägt att göra en datainsamling med hjälp av enkäter eftersom den hade kunnat garantera en möjlighet att inte delta bara konfidentiellt utan även anonymt. Skillnaden mellan ett anonymt och ett konfidentiellt deltagande förklarar Patel och Runa (2011:74) är att om deltagaren är helt anonym så vet inte ens den som undersöker vem som har gett svaren medan vid ett konfidentiellt deltagande så vet undersökaren som enda person vem som har gett svaren. Vid det konfidentiella deltagandet blir det då istället centralt att i studien presentera det som har sagts av respondenten på ett sätt som gör att respondenten inte kan bli identifierad eller spårad till en specifik person (Cohen, Manion & Morrison 2011:92). Genom att utforma en enkät istället var min tanke helt enkelt att få deltagarna mer bekväma i ett besvara frågor. Sårbarheten där ligger däremot i att jag inte skulle kunna kontrollera kvaliteten i svaren och inte heller ha samma möjlighet att följa upp svaren med följdfrågor så samt så hade jag då riskerat att missa andra aspekter så som känslouttryck, gester och mimik. Därför valde jag ändå att hålla mig till att göra intervjuer eftersom det passade mitt angreppssätt bättre samt mitt låga deltagarantal. För att ändå motivera deltagarna har jag följt Patel och Runas (2011:74-75) förslag i att stegvis informera deltagarna om den konfidentiella aspekten av deltagandet och att fråga och informera om samtycke i att ställa upp. Detta har jag gjort dels i den inledande kontakten med respondenterna och i avstämningen om en mötestid samt i samband med intervjun. Det informerade samtycket är en central del i forskningsetik beträffande studier som involverar människor konstaterar det forskningsetiska rådet (codec.vr.se) och det har sin grund i Nürnbergrättegången efter andra världskriget där Nürnbergkodexen togs fram som gör gällande att det informerade samtycket ska vara ett krav. Denna kodex kring forskningsetik har initialt tagits fram gällande medicinska studier men Patels och Runas (2011:74-75) betoning av vikten för detta samtycke i både enkäter och intervjuer generellt kan användas som motivering till att det är en etisk kodex som lämpar sig för all forskning som involverar människor.

Vad som mer kan diskuteras gällande det konfidentiellt deltagandet i studien är att jag har lagt mycket fokus i att avkoda empirin så att inga uppgifter kan röjas som kopplar respondenter till specifika personer. Löften måste hållas avslutar Cohen, Manion och Morrison (2011:92) sitt stycke om det konfidentiella deltagandet och detta har jag behövt vara konsekvent med.

Resultat

Resultaten har samlats in i samma ordning som de beskrivs i metodkapitlets avsnitt om datainsamling. Jag har börjat med en deltagande observation för att kunna gå in med en ytterligare förförståelse i den vidare datainsamlingen och därefter har jag gått vidare med att utföra tre djupgående intervjuer i två steg, först med de två respondenterna med modellerfarenheter och sedan med den respondenten som jobbar som fotograf och som därigenom har erfarenhet av att arbeta tillsammans med modeller. Sammanställningen av resultaten i detta kapitel följer också denna ordning.

4.1 Framför kameran

Observationen har planerats i tre olika fotosessioner för att ge en helhetsbild av olika former av samspel mellan fotograf och modell i deras samarbete.

4.1.1 Att vara till för andras kreativitet: Först ställer jag upp för fotografen i två fotosessioner som kommer att ingå i en kommande utställning. Under dessa fotosessioner får jag uppleva hur det är att som modell vara till och verka för någon annans uttryck av sitt kreativa skapande. Jag får också en god inblick i hur man jobbar med ljussättningen och bildarrangemangen i en studio och hur otroligt lång tid, flera timmar, det kan ta att få fram några enstaka riktigt bra modellfotografier eftersom just bildkomponeringen och ljussättningen ska vara optimal. Fotografen arrangerar allt in i minsta detalj runt omkring mig och i dessa sessioner agerar jag mestadels passivt och är inte särskilt närvarande eller agerande i den bild som ska presenteras. Detta fyller mig med en upplevelse av att smälta in i fotot och inte av att sticka ut i det här fallet. Däremot upplever jag ändå att fast det är någon annans kreativitet som framför allt får utspel i bilden så spelar fortfarande samspelet blir mellan fotograf och modell en avgörande roll för att skapa den kreativiteten. Vi för en kontinuerlig dialog gällande vad som ska göras och hur.

4.1.2 Att vara en reklampelare: Jag får sedan en försmak av hur det är att vara modell i modebranschen, ett yrke som jag har ägnat mycket tid åt att förstå mig på men som jag aldrig riktigt har levt mig in i. Iklädd shorts, t-shirt och bakvänd keps, ackompanjerad av en

vattenflaska och en innebandyklubba arbetar vi med att ta fram bilder för en sportkampanj. Vi börjar med att jobba med hållningen och jag instrueras till att först slappna av fullständigt med hela kroppen för att sedan inta position. Det ska se så naturligt och avslappnat ut som möjligt framför kameran:

”Känns den hållningen naturlig för dig när du håller bandyklubban?”

Jag ombeds skaka loss i armen ännu en gång och fatta ett nytt grepp innan jag åter vilar klubban mot axeln och blicken i kameranlinsen. Vi jobbar vidare med mina känslouttryck och vad blicken i mina ögon ska säga till mottagaren av bilden. Jag ska se arg ut, jag ska skratta, sedan vara ledsen och sedan arg igen medan jag håller vattenflaskan över mitt huvud:

”Föreställ dig att det regnar och att du har missat sista bussen hem ”

Kanske mest av allt jobbar vi med känslorna. Jag ska leva mig in i bilden, in i den dröm som bilden ska förmedla. Vi fortsätter så att fotografera i olika vinklar, med olika känslolägen och jag följer noggrant linsen medan jag låter mig fotograferas i olika vinklar. Jag byter position och vinklar ansiktet så som jag blir instruerad. Rätt som det är har jag tappat både hållningen och känslan för stunden. Det är inte särskilt lätt. Men detta lilla är ingenting får jag till mig:

”Föreställ dig att man ska ta bikinibilderna i god tid inför badsäsongen men under en iskall vardag och ändå förmedla en sommarkänsla”.

3.2 Modellerna

Med den initiala inblicken ovan i hur det kanske är att vara modell går jag vidare till att möta två personer som verkligen har levt modellivet. Däremot beträffande att vara modell säger den ene av dem att det har varit viktigt att inte betrakta modellandet som något man är utan något man jobbar med och kan sluta med när som helst till skillnad från andra som *”säljer sin själ”* och gör vad som helst för drömmen om att vara modell. Dock beskriver de båda en gemensam bild av vad det innebär att vara modell utifrån att känna sig passivt deltagande i modelljobbet:

”Du är ju en reklampelare, du är ju inte en människa liksom.”

”Jag tror att det är nånting med den grejen att vara ett objekt också. Att bli flyttad på och att bli påklädd... att min personlighet inte är intressant liksom. Det är klart att man blir påverkad av det. Alltså jag blir tråkig för att ingen är intresserad och ingen frågar om mig liksom eller såhär, så känner jag verkligen.”

4.2.1 *Interaktionsutrymmet:* Respondenterna belyser olika former av barriärer i dialogen med andra i branschen, dels att man inte fysiskt träffar agenter och agenturägare men också att det finns känslomässiga band och erfarenhetsbaserade skillnader i mötet med andra modeller och att diskussionen de emellan mest sker på ett ytligt plan:

”Alltså det kanske var typ 5 bookers på 300 modeller typ, så det är inte så mycket att säga där heller, de är inte så insatta i var och en av dom. De jobbar ju på löpande band också. Sen träffade jag aldrig ägaren av agenturen så jag vet ju inte den hierarkin på själva agenturen.”

”Men du vågar inte släppa in dom (andra modeller) helt för att du vet att sen kanske hon ska till Australien och du ska till Miami, du vet aldrig om du kommer att se människan igen, så du vill inte släppa in folk för nära för att inte.. för du vet att det är temporärt liksom och så”

”.. jag tycker att det märks ganska så mycket när jag har småpratad med.. med kvinnliga modeller, att man pratar ganska mycket om kroppar på ett sätt som i min bekantskapskrets annars inte skulle förekomma.”

”Jag var ju väldigt selektiv med vilka jag umgicks med. Man träffar ju massa modeller men då är det ju mer ytligt liksom.. liksom 'Vilken agentur jobbar du för eller?' 'Vad har du gjort för jobb?', 'Var kommer du ifrån?'

4.2.2 *Att kunna ställa frågor:* Mina respondenter beskriver vidare hur interaktionen blir ett problem gällande att ställa frågor och diskutera gällande arbetsvillkor eftersom det inte förväntas av dem att ställa frågor och att man avstår från detta för att dels upprätthålla goda relationer i branschen och dels för att själva jobbet kräver den mesta uppmärksamheten:

”..jag är inte där för att prata och de är inte där för att höra vad jag tycker om olika saker och det är jag inte van vid annars i livet liksom.”

”Men man gör inte det, man är så uppe i det så man stänger av sina känslor så jag tror inte ens man tänker på det.”

”För det är också typ att känna sig i maktunderläge typ, att jag vill ju också hålla en bra relation och inte vara störig för mina agenter också och jag vill inte fråga för mycket tror jag”

Samtidigt betonas dock vikten av att fråga mer och ställa mer krav som svar på min fråga vilka råd man skulle kunna ge andra som har modellplaner:

”..typ att ställa krav kanske och att fråga när man inte vet saker och att våga vara jobbig typ..”

”För det har väl varit ganska jobbigt för mig liksom att inte veta...”

4.2.3 Att spela rollen som cool och framgångsrik: Det sätt som det blir problematiskt att ställa frågor om branschen beskrivs ytterligare i den image som modellen behöver agera i jobbet för att upprätthålla relationerna:

”.. de är också ganska coola och jag vill också vara cool för dom typ.”

”..det är som en skådespelare kan jag tänka mig liksom. Alltså modellyrket är ju en form av skådespeleri, så är det ju..”

Jag fattar inte den här grejen’, ’Vad är det som händer nu?’ eller ’Visst är det sjukt att det är så här?’.. Men det tror jag inte att jag skulle kunna säga till.. till min agent skulle jag nog inte prata på det sättet, absolut inte till modeföretagen för då är jag nog ganska mån också om att såhär upprätthålla en bild av att jag är framgångsrik typ eller ja att jag är ute och reser mycket liksom och såhär.”

4.2.4 *Information och förståelse*: Modellerna beskriver också vidare vad barriärerna i dialogen har inneburit för dem i form av bristande information och förståelse kring vilka arbetsvillkor det är som gäller. En problematik de delar är att det tar sig uttryck i bristande kontroll:

”Alltså du har ju ingen kontroll över dina egna pengar”

”.. jag har fått släppa mycket kontrollbehov tror jag som många andra har..”

Vidare problematiseras den bristande informationen i fråga om att inte veta vad man ska få i lön utifrån vad som bestäms från agentur och uppdragsgivare:

”De berättar ju inte för dig vad de kommer att dra. Du kan gå till 'Accounting' och så får du en check liksom, eller då fick du en check och jag bara 'Jaha, men jag har ju tjänat typ..'. Alltså det kunde vara en månad jag tjänade 20 000 euro och jag fick en check på 700 liksom. Så, 'Var fan är mina pengar?' liksom.”

”Jag fick ju inte betalt det jag skulle få betalt. För de hade sagt att det skulle vara en kampanj för deras 'look book' vilket är som ja, som sagt som de visar för sina klienter, inte de officiella modellerna liksom som visas i kataloger i affärer liksom.”

Ett annat tema som de båda ofta återkommer till är planer som agenterna har arrangerat för dem där de inte har blivit involverade eller ens fått ge invändningar:

”Jamen jag får en fråga från agenten kanske såhär, 'Skulle du kunna åka till London på torsdag?' Så hör man ingenting. Alltså ja, jag märker att på torsdag så är jag uppenbarligen inte i London liksom, hehe.. Men det kan också lika gärna hända såhär på onsdag kväll liksom. Man blir inte involverad i de planerna.”

”..jag kunde komma in till agenturen på morgonen och de kunde säga att 'Du måste åka till London imorgon. Här har du en biljett.’

”Jag ska inte jobba i sommar’. Eh.. han bara ’Jo du måste dit för att de har hört av sig och de vill ha dig där nu och det är nu du ska gå visning för dom och dom märkena och bla-bla-bla...’”

Ett lustigt sammanträffande noterar jag gällande deras erfarenheter utifrån den begränsade möjligheten att klippa håret som man vill. Detta belyses både som en uttalad och outtalad regel:

”Modeagenturen har alltid dina rättigheter. Vill min agentur i London klippa mitt hår måste de fråga min modeagentur om de får göra det”

”Äsch, jag hade väl uppskattat typ att kanske få.. ja men såhär.. information typ, såhär.. Eller det var nån gång jag frågade ’Kan jag klippa mig?’ och de bara ’Nej, du kan inte klippa dig’ eller ’Nej, gör inte det’ typ och sen så har jag inte hört nånting mer av det. Alltså inte såhär att ’Du kan klippa dig såhär ofta’; ’Vi vill att du göra detta’. Utan det var såhär, ställer jag frågan så kan jag få ett svar men gör jag inte det så.. så känns det eller såhär också att.. eller ja, jag har nog känt mig lite i vägen också när jag har ställt den typen av frågor.”

Ett annat exempel som tas upp på där det inte har varit uttalat gällande vad man bör eller inte bör göra exemplifieras gällande nakenfotograferingar. Agenten för den ene modellen hade svarat följande på att modellen nekat ett erbjudande om att ställa upp på nakenfotografering:

”Nej vilken tur för det ska du absolut inte göra. Det kommer att sätta en stämpel på dig att du blir den typen av modell som är naken och då kan du inte jobba på andra sätt liksom”

”Men om jag hade tackat ja då?”

4.2.5 *Branschen och arbetsvillkoren:* Gällande branschen är mina respondenter överens om att det är en erfarenhet olikt mycket annat:

”För att det du jobbar med är så annorlunda jämfört med vad din familj och dina vänner gör liksom, så är du inte i den världen så går det inte att förklara det heller.”

”Det liknar liksom ingenting annat heller, alltså.. man är ju ett objekt och det är ju.. jag vet inte.. alltså det är svårt att säga också.”

De beskriver vidare det problematiska med att stå sig i konkurrensen för att om möjligt tjäna några pengar:

”I stort sett idag så kan du inte bli supermodell längre för att det finns så mycket fotoredigeringsprogram och det finns.. den sista supermodellen föddes för längesen liksom. Idag är du så lätt utbytt så det finns inte och därför får du ännu hårdare press på dig”.

”Alltså det är ju en 'gamble' ”

”Man kanske inte får nåt jobb och man kanske inte tjänar några pengar och man är liksom borta i tio dagar sådär.”

Arbetsvillkoren problematiserar de också ytterligare utifrån att de bli svåra att sätta på grund av att jobbet betraktas som frilans. Men samtidigt belyses i detta sammanhang också att modelljobbet skiljer sig från andra frilansyrken i att man blir beroende av agenturen som ägare av viktiga kontakter för att lyckas i karriären. Även kontraktsförhållandet mellan modell och agentur beskrivs som problematiskt:

”Men du är ju väldigt utsatt som, i alla fall som inom high fashion så.”

”Ah okej, att det är lite mer utsatt?”

”Det är mer att du ska vara, du ska vara tacksam.. men tacksam att du får den här chansen liksom. Så behandlar de dig.”

”Alltså anställningstrygghet, det kan man ju inte riktigt ha heller. Man kan ju inte vara fastanställd och så och bli lovad en månadslön liksom.”

”..alltså jag tror inte att det går att säga för att det är så olika för att som sagt det är ju frilans.. men samtidigt så är du styrd av en agentur som i sin tur jobbar mot de företagen som

du måste 'deala' med samtidigt. Så det är jättesvårt att sätta upp villkor och så för alla olika intressen i hela affären liksom.”

”Jag skulle nästan säga att agenturen är mer frilans och att du är slav till agenturen. Nä men alltså att.. tänk dig att en frilansare säljer in dig till nån, så skulle jag säga att det är. Du frilansar ju inte själv för du kan inte hitta egna castings att gå till och sånt liksom utan du måste gå genom din agentur”

” Han hade kunnat stämma mig också (för att avsluta) för jag var under kontrakt så man blir också låst för att man skriver på kontraktet och tänker att 'Wow jag har skrivit på ett modellkontrakt' liksom. Du vet INTE vad det handlar om, haha..”

Arbetsvillkoren problematiseras också i förväntningar på att vara sexuellt tillgänglig och i kraven på hur modellkroppen ska se ut:

”Jag har ju inte haft några problem med fotografer förutom att man får oanständiga förslag och så från vissa”

”Och de gör ju inte det på ett sätt att de stöter på dig.. alltså öppet liksom utan då kan de komma med hot istället”.

”Sen träffade jag två svenska tjejer som var modeller också och då hade den ena bookern från agenturen, vi var på samma agentur, hade sagt till henne att 'Ja, nä men den här mannen från det företaget vill gärna träffa dig över en middag'. Hon bara 'Fast nej, jag.. vill han anställa mig så gör jag jobbet men jag ska inte gå på middag med nån liksom' och då hade agenturen sagt till henne 'A woman's gotta' do what a woman's gotta' do'.”

”.. de vill inte att du är längre än 1,95 och de vill inte att du är kortare än 1,85 (herrmodeller)

”Men det är också ganska spännande liksom för att.. jag har ju liksom inte tänkt på vad jag äter och inte tränat och sådär. Jag tänker att det är ett helt annat förhållningssätt du får ha som kvinna typ i den grejen för att många har nog inte den kroppen naturligt utan att vara.. att det behövs mycket till liksom för att få det.”

”Att man måste liksom.. att man måste jobba mer med sin kropp för att få de måtten så att säga, som behövs?”

”Ja och typ begränsa sig och vara ätstörd typ”

”Eller ja att man förknippar typ stora kroppar med negativa saker, upplevde jag nog liksom. Nä men att ’Den personen är tjock’ typ

4.3 Fotografen

Efter dessa två intervjuer stämmer jag åter träff med fotografen och i den intervjun återberättar jag de erfarenheter som mina tidigare respondenter har berättat för mig om sina upplevelser av modelljobbet. Jag vill på så vis få dennes bild av det som de har haft att säga.

4.3.1 Att spela på personlighet: Beskrivningen av modellyrket som en typ av skådespeleri anammar fotografen i samma sekund som jag lyfter detta påstående:

”Ja. Jag brukar säga att de bästa modellerna, de är antingen dansare eller skådespelare.”

”Okej. Vad är det för egenskaper som de har som andra inte har?”

”Närvaro. Närvaro är det viktigaste av allt. Man kan säga.. alla har olika utseende men har man inte närvaro så kan man inte presentera utseendet eller känslan i bild”

Fotografen fortsätter med att belysa det väsentliga i att modellen måste använda sin personlighet i jobbet och att detta kan liknas vid ett skådespel genom att man kan behöva visa upp många olika sidor och på olika sätt i olika sammanhang av jobbet:

”En personlighet handlar ju om att.. när man inte är framför kameran, då handlar det ju om att funka i en grupp och då är det ju som vilken arbetsplats som helst, funkar man med alla som jobbar, som tar fram kläder och smink och hela den biten. Det är ju en personlighetsgrej.

En personlighetsgrej är ju om man tänker skådespeleriet i att modella, att locka fram det mångfacetterade där.

4.3.2 *Att vara en docka:* Vi har tidigare bekantat oss med diverse metaforer för modellen; en klädhängare, en kropp, ett objekt. Fotografen väljer att beskriva sin syn av modellen i en egen metafor för hur modellen fungerar i arbetsförhållandet med en fotograf och betonar i detta att det handlar om arbeta med energi och känslor:

Modellen är ju.. är ju en docka som man vill får fram.. antingen plockar då dockan fram allt som den kan visa och ha sig med eller så försöker jag att lägga på en känsla eller en grej ovanpå för att den ska visas på ett visst sätt..”

”Ibland så vill man ju att en människa ska vara helt avskalad och då blir den ju intetsägande och därav är den intressant. Men ibland så vill man ju att den ska vara allt som den har inombords. Så det handlar ju väldigt mycket om att styra både sin energi och sina känslor.”

4.3.3 *Utrymme att ställa frågor:* Interaktionsutrymmet blir åter centralt i att fotografen betonar vikten av att ställa frågor och ventilera saker till rätt personer och i rätt sammanhang och att detta inte blir relevant i en fotografering där olika yrkesgrupper ska mötas tillfälligt som arbetskolloror och då behöver fokusera på samarbetet kring den arbetsuppgiften. Vikten av att agera professionellt blir också centralt i att man behöver ventilera till rätt kanaler för att inte förstöra relationerna:

” Nä men det är ju agenturens roll ju att veta allting och svara på allting så den har ju inte så mycket med mig som fotograf att göra.

Om man nu tänker att jag har en modell, en makeupartist och en som jobbar med kläder, då är vi alla där på ungefär samma villkor, att vi har hoppat in i ett projekt och vi ska göra vårt jobb. Vi är arbetskolloror just då men vi kanske inte har varit arbetskolloror innan särskilt mycket eller efter och därför måste man hålla en professionell nivå för att allting ska funka så maximalt som möjligt.”

”.. modellens ventilation borde vara modellagenturen om de har en jävligt bra relation. För annars, har de inte det så ventilerar de ut till oss andra. Precis som att jag ska ju inte ventilera ut saker om mitt yrkesmässiga liv eller privatliv till personer som jag har precis mött och då måste ju jag hitta min ventilation nån annanstans.”

4.3.4 *Arbetets säregna karaktär:* Som en god slutplädering i denna intervju sammanfattar fotografen vad tidigare respondenter också har gjort gällande med att det är ett annorlunda jobb:

”Ja men man jobbar ju så himla mycket med ens kropp vilket är väldigt stor skillnad från andra arbetsplatser. Både inom teater och modellyrken.. yrket. Ja kultur är.. det är ju en genre för sig.”

Diskussion

I diskussionskapitlet sammanfattas mina avslutande reflektioner i centrala delar. Inledningsvis diskuteras en kvalitetsbedömning av responsen i empirin följt av en diskussion om vad resultaten har att säga i relation till bakgrundsbild, teorier samt frågeställningar och hypotes. Därefter behandlas på vilket sätt dessa fynd kan hjälpa till att uppfylla studiens syfte och att utgöra ett bidrag till den arbetslivspedagogiska forskningen. Sedan görs en reflektion över de metoder som har valts ut för att genomföra den här studien. Jag avslutar diskussionen med att reflektera över hur min förförståelse i takt med studiens gång har utvecklats. Jag har relaterat utvecklingen av min förförståelse till ny kunskap och insikt om modeindustrins fortsatta inverkan på arbetsvillkoren för modeller i framtiden.

5.1 En summering av responsen

För att summera kvaliteten av den respons som jag har fått in jag så anser jag mig ha funnit överraskande mycket av värde att diskutera vidare kring med hänsyn tagen till det lilla antal respondenter som jag hade till förfogande. Dels har de respondenter som jag lyckades komma i kontakt med haft mycket som de har velat få sagt om problemområdet och dels ligger som sagt den uteblivna responsen från agenturs håll i linje med hur Frisell Ellburg (2008) i sin

avhandling stötte på liknande hinder med att få tillträde till respondenter via agentur. Det genuina intresset hos mina respondenter att lyfta den problematik som jag undersöker liksom det motsatta ointresset för detsamma från agenturs håll anser jag belyser problemområdets relevans.

5.2 Branschen

Till att börja med vill jag belysa centrala delar av arbetsvillkoren för mina respondenter med koppling till den bakgrundsbild som inledningsvis har presenterats om modebranschen. Modellerna som jag har träffat beskriver det som att pressen är hård och att man lätt är utbytt och att det är "*ett gamble*" att åka iväg på castings för att man kanske inte får några jobb. Denna bild går i linje med att Mears (2011:34) betonar en ökad konkurrens med fler modeller och färre modelljobb. Att man förskottas och får avdrag på lönen men att det ofta blir oklar information gällande vad som har dragits av har också varit ett återkommande problem som mina respondenter har tagit upp och även detta har tidigare belysts (Frisell Ellburg, 2008:59). Förekomsten av ätstörningar har också belysts i tidigare forskning av Frisell Ellburg (2008:14), Mears (2011:182-188), Meyers (2013) och Dauxerre, (2016) m.fl. Detta problemområde belyses i mina resultat utifrån att det framför allt blir en kvinnoproblematik eftersom män anses ha det lättare att uppnå de önskvärda kroppsmåtten. Sexuellt utnyttjande i branschen är en annan aspekt som belyses i responsen utifrån att det även därframför allt är kvinnliga modeller som har drabbats. Jag finner det speciellt intressant att trots att modellerfarenheten i responsen endast består av erfarenheter av att vara herrmodell så har det ändå getts en bild av hur det kan skilja sig mellan att vara modell som man och som kvinna.

5.3 En teoretisk genomgång av resultaten

Jag ska nu gå vidare in på att diskutera resultaten utifrån den teoribildning som jag har byggt upp med utgångspunkt ur det interaktiva lärandeperspektivet.

5.3.1 Interaktionsutrymme: Resultatet visar att interaktionsutrymmet bland annat påverkas av att man inte träffar agenter och agentur samt av att man i själva modelluppdraget, ex. under en fotografering, arbetar i tillfälliga projekt ihop med nya, tillfälliga kollegor från andra yrkesgrupper än den egna; i detta fall ex. fotograf, designer och stylist. Detta kan förstås som problematiskt för lärandet på en arbetsplats utifrån att Nilsson, Wallo, Rönnqvist och Davidsson (2012:84) betonar interaktionsutrymmet som avgörande för denna inläring men att de tillägger just att faktorer så som att inte kunna träffa kollegor eller överordnade och

lyfta problem med dem bidrar till att minska interaktionsutrymmet. Författarna (2012:84) förklarar att detta utrymme är viktigt för att diskutera problem men däremot kan modelljobbets specifika karaktär problematiseras i att man ofta är kollegor endast för tillfället i tillfälliga projekt och att man kanske inte har varit kollegor särskilt mycket förut och att man i dessa mötena då måste lägga allt fokus på att samarbeta i en grupp vilket kräver ett visst professionellt bemötande. I dessa sammanhang blir utrymmet att diskutera arbetsvillkor inte möjligt och inte heller möjligt då ventilationskanalen anses vara modellagenturen. Modellagenturen är ju inte på plats om en modell t.ex. skickas iväg för modelluppdrag i andra länder vilket har varit vanligt för de respondenter som jag har mött. Detta kan förstås som att arbetsplatsen för modellen inte blir rätt utrymme att ventilera frågor och diskussioner om arbetsvillkor.

5.3.2 Att spela cool: Att modellagenturen betonas som den som modellen ska ventilera med ställer oss däremot i ett moment 22 eftersom de modeller som jag har mött vidare har belyst det som problematiskt att ställa frågor om arbetsvillkor, både generellt och specifikt till agenturen. Detta har upplevts som problematiskt på grund av att man vill hålla en god relation och att man inte vill vara i vägen med att ställa frågor. Denna relation har illustrerats specifikt som att man speglar agenternas image av att vara cool med att själv framstå som cool inför agenterna. Detta kan förklaras teoretiskt med en tillbakablick på Strauss' (1959) teori om speglar och masker där vår identitet skapas genom hur vi speglar oss i personerna vi möter och klär oss i passande masker i en sorts förväntad roll som även kan få till följd att omvärderar vilka vi är. Denna omvärdering av identiteten kan tolkas genom hur man betraktar sig själv i jobbet som modell, till exempel med att betrakta sig som en klädhängare som inte får ha egna åsikter eller att det är ens jobb att inte äta. På ett liknande sätt föreställer jag mig att det kan ta sig uttryck i den förväntan som åligger modellerna att inte ställa frågor och inte bli tillfrågade vad de tycker. Just den coola imagen som den beskrivs av Stearns (1994) betonar ju också ett likgiltigt agerande och nedtoning av starka känslor. Den coola imagen tänker jag mig kan då vidare illustreras av att en av respondenterna som jag har mött belyser att man har fått släppa på sitt kontrollbehov eftersom man inte har all förståelse.

5.3.3 Emotionellt arbete: Att spela just cool har ju beskrivits teoretiskt av Stearn (1994) som ett sätt att agera en roll genom att ta kontroll över starka känslor och att istället agera likgiltigt. Samtidigt betonar fotografen som jag har intervjuat vikten av att man som modell också ska kunna agera i bild genom närvaro, känsla och energi. Detta sätt att trycka bort vissa känslor och lägga på andra lyfter vidare fotografen som centralt för att kunna förmedla en viss

typ av känsla i bild. Detta sätt att arbeta med känslor för oss vidare tillbaks till Hochschilds (1983) idé om hur känslor kommersialiseras vilket ju också Frisell Ellburg (2008) och Mears (2011:106) har belyst tidigare kring hur modeller utför så kallat emotionellt arbete. Samtidigt beskriver en av de modeller som jag mött en lite mer passiv inställning till känslöförhållandet som svar på varför man distanserar sig från sina känslor. Man är helt enkelt så inne i jobbet att man av den anledningen stänger av sina känslor. Hochschilds (1983) teori belyser dock som tidigare nämnts att det är just vårt privata känslomässiga system som påverkas av att känslorna kommersialiseras och denna avstängning av känslorna som respondenten belyser skulle kunna betraktas som att man stänger ner känslorna och går in i en annan roll i agerandet som modell. Hoschilds teori beskrivs ju också utifrån att det är servicesamhället som har skapat denna kommersialisering av känslorna. Just den här aspekten är något som jag personligen kan relatera mycket väl till när jag tänker tillbaks på möten med både bekanta och främlingar inom kultur- och serviceyrken i miljöer. I dessa möten där deras professionella rollspel inte längre har behövt vara en central del av deras agerande har dessa personer känts nästan kusligt främmande. Det skulle kunna liknas på något sätt med den mask Strauss (1959) föreslår att vi iklär oss i mötet med andra där vi antar att de förväntar sig ett visst agerande från oss.

5.4 Svar på frågeställningar och hypotes

Jag har haft tre frågeställningar att besvara i studien samt en hypotes kopplat till dessa frågor. Jag kommer att börja med att besvara frågorna och sedan sätta dem i relation till vad de säger om min hypotes och hur den skulle kunna omformuleras utifrån svaren på frågorna.

- Hur diskuterar modeller upplevelser och information/rådgivning om arbetsvillkor?

För att citera en av mina respondenter, ”..*man gör inte det*”. Man ställer inte frågor eftersom det inte förväntas att man ska göra det. Möjligheterna till interaktionsutrymmet begränsade gällande i att träffa agenturen vilken är den ventilationskanal som det anses att modeller ska lyfta frågor om arbetsvillkor till. Samtidigt beskrivs agerandet av en cool och framgångsrik image och att hålla goda relationer som en ytterligare barriär till att lyfta frågor till agenturen och till andra i branschen.

- Vilken kunskap och förståelse har man om arbetsvillkoren?

Det närmsta man kan komma i att förklara respondenternas förståelse gällande arbetsvillkoren kan tänkas vara att de beskriver att det skiljer sig mycket från hur det är att när det existerar ett vanligt anställningsförhållande och att man därför förstår villkoren mest i form av att man inte ska förvänta sig en anställningstrygghet eller en fast månadslön. Istället är det andra aspekter av arbetsvillkoren som blir desto svåraste för dem att greppa till följd av bristande information och möjlighet att ställa frågor. Exempel på detta har beskrivits i form av att man inte involveras i planerna kring de modelluppdragen som agenten arrangerar åt dem samt att man inte får särskilt mycket eller särskilt korrekt information om vad ett visst jobb kommer att ge betalt och hur mycket av den summan som eventuellt kan komma att dras av i form av omkostnader där agenten förskotterar modellen.

- Hur påverkas denna interaktion av modellens professionella agerande?

Att man väljer att inte ställa frågor om arbetsvillkor tar sig bland annat uttryck i att man vill agera en cool och framgångsrik image och att man vill skapa goda relationer som modell. Detta synsätt förstärks också av den åsikten att andra yrkesgrupper i branschen inte heller ska behöva bli föremål för denna ventilation

I min hypotes har jag utgått från att modellens förståelse om arbetsvillkor hämmas av det inte finns en öppen dialog och att den problematiken delvis beror på modellernas behov av att agera en viss typ av professionellt jag och att upprätthålla en image. Jag skulle säga att den preliminära hypotesen som jag har föreslagit stämmer väl med de resultat som jag har funnit vad gäller att modellens professionella agerande har en inverkan på interaktionen kring frågor om arbetsvillkor. Däremot kan det inte sägas att dialogen hämmas utan här får man istället konstatera att den helt uteblir eftersom utgångspunkten är att man inte ställer frågor om arbetsvillkor i jobbet som modell. Att man inte ställer frågor blir också belyst utifrån att det ofta inte är fysiskt möjligt att få till ett interaktionsutrymme genom rätt kanal att ventilera dessa frågor. Att släppa på kontrollbehovet har också tagits upp i responsen som en reaktion på att inte ha svar på alla sina frågor.

Hypotesen skulle kunna snävas till och utvecklas utifrån teorin om att agera cool som en variant av det emotionella arbetet och som en identitetsskapande aktivitet i ett rollspel där vi slutligen omvärderar vilka vi är genom den positiva upplevelsen i att släppa kontrollbehovet

och agera mer passivt och likgiltigt när frågorna vi söker inte finns att besvara. Vi speglar oss i andra som anses vara coola och antar en förväntad cool mask eftersom det förväntas av oss att inte ställa frågor eller att vara i vägen utan att istället anta ett mer likgiltigt och svalt förhållningssätt. Det likgiltiga förhållningssättet av att spela cool skulle kunna ge en fördel i att man kan släppa på sitt kontrollbehov gällande att man inte har svar på sina frågor och därigenom omvärderar vi oss själva och blir de likgiltiga och de coola genom att stänga av våra känslor. På det sättet gör vi ett aktivt val i att ta en roll som passar för stunden. Detta kan vidare liknas vid Frisell Ellburgs (2008) resonemang om hur modeller använder vissa strategier för att hantera sexualisering och objektifiering. Samma strategi i att klä sig i en passande roll med en passande känsla kan alltså förklaras också utifrån hur man som modell hanterar ovissheten i jobbet.

5.5 Studiens syfte

5.5.1 En nyanserad bild: Min ambition med studien har ju varit att nyansera förståelsen om modellers arbetsvillkor utifrån att applicera teorier som är av vikt för arbetslivspedagogisk forskning och att på så vis se över om det är möjligt att förstå problemområdet på detta sätt. Att detta är möjligt har visat sig ha varit uppenbart för mig genom hela studien. Den teoribildning som Frisell Ellburg (2008) och Mears (2011) har byggt upp sina slutsatser runt i sina respektive avhandlingar om modeller bygger i stort på samma teorier som den arbetslivspedagogiska litteratur som jag vidare har tagit del av inför den här studien. I synnerhet tänker jag då på idén om det emotionella arbetet och känslornas kommersialisering. Genom att gräva djupare i mer aktuell arbetslivspedagogisk litteratur på området har jag däremot kunnat vidareutveckla hur specifika uttryck av modellers agerande av en image tar sig uttryck som en del av en professionell roll.

5.5.2 Utmaning av min förförståelse: Den nyanserade bilden av mitt studieområde har jag som sagt även velat använda för att utmana min egen positiva förförståelse kring mode som fenomen. Min kunskapsbildning innehåller nu förutom denna förförståelsen även forskningsresultat av modeller ur både ett samhällskritiskt perspektiv och ett arbetslivspedagogiskt perspektiv. Detta är helt nya perspektiv som jag aldrig tidigare har bekantat mig med inom området mode och på så vis har min förförståelse haft en möjlighet att omprövas.

5.5.3 Vidare forskning: I den vidare forskningen på området anser jag framför allt att det vore vara värt att göra studier liknande den här fast med ett större urvalsperspektiv och med mer

standardiserade metoder för datainsamling. På så vis skulle man kunna skapa en mer generaliserbar förståelse. Man skulle förslagsvis också kunna gå vidare med att närmre studera andra yrkesgrupper så som fotografer, modeskapare och stylisterna och hur deras samarbete med och förhållningssätt till modeller ser ut. I mitt fall har ju jag fått en liten inblick i detta genom att också intervjua en fotograf och jag har inledningsvis berört att också Frisell Ellburg (2008) och Mears (2011) lyfter hur t.ex. bokare och modeskapare förhåller sig till modeller. Bidraget till forskningen som den här och andra liknande studier skulle innebära tänker jag mig är tillfredsställande utifrån

5.6. Analysmetod

Det hermeneutiska och abduktiva förhållningssättet har varit användbart som ett helhetsperspektiv i att tolka in relevanta aspekter i bakgrundsarbetet samt relevanta teorier och intressanta aspekter i empirin. Den cirkulära rörelsen mellan de olika delarna har möjliggjort att gå tillbaks och gräva djupare i teorier och bakgrund och tillföra ny fakta för att ompröva min preliminära hypotes och utveckla den. Genom att tolka in orden i empirin har jag kunnat knyta an resultaten till relevanta teorier på djupet för att vidareutveckla idén om hur interaktionsutrymmet som föremål för hur lärande tar sig uttryck specifikt för modeller. Förförståelsen och språket som presenteras inom hermeneutiken har varit användbara verktyg i analysen av empirin medan det interaktiva förhållningssättet i att se situationen ur deltagarens ögon har varit användbart i att tolka in gester och uttryck under intervjutillfället samt som ett förhållningssätt till den deltagande observationen. Den kritiska teorin gällande kunskapsintressen har framför allt blivit central för mig i att förstå mode som fenomen ur ett mer kritiskt perspektiv som ett dominerande kunskapsintresse i samhället. Jag har också med hjälp av denna idé kunnat reflektera över min vidare utveckling av förförståelsen och att tänka kritiskt gällande den.

5.7 Undersökningsmetod

Att utgå från en semistrukturerad intervjuguide har jag funnit inte ha varit riktigt så nödvändig som jag först hade förväntat mig beträffande den goda respons som jag fick in genom modellerna. I den vidare intervjun med fotografen har den däremot varit central i att fråga om mer specifika frågor baserade på modellernas svar. Observationen som kompletterande undersökningsmetod vill jag i efterhand betrakta som en intressant aspekt till att bygga upp

min förförståelse men något överflödigt som ett försök till att komplettera mina resultat igenom eftersom responsen i intervjuerna var så pass god ändå.

5.8 Urvalsmetod

Deltagarantalet har som sagt varit sparsmakat men det har åtminstone visat sig vara fruktsamt att som urvalsmetod ta inspiration från tidigare forskning på samma område i form av vilka respondenter som man där har sökt sig till samt beaktande på eventuella fallgropar i form av utebliven respons. Framför allt beaktande fallgropen att gå via en modellagentur för att hitta respondenter så har jag kunnat planera för andra lösningar om denna respons skulle visa sig bli problematisk liksom för Frisell Ellburg (2008) vilket den också blev. Samtidigt så har ju bortfallet både för Frisell Ellburg (2008) och för mig haft sin grund i en ovilja från agenturens sida och detta bortfall har blivit en intressant aspekt att notera.

5.9 Val av teorier

Det som kan sägas om de teorier som jag har tagit del av är att de har gjort sig aktuella både i tidigare och nyare litteratur och artiklar som jag har tagit del av inför den här studien. Många av de teorier som Frisell Ellburg (2008) och Mears (2011) använder sig av går igen även i både tidigare och senare forskning inom arbetsrelaterad pedagogik och andra sociala idéer om hur vi lär oss och hur vi interagerar med andra människor, inte minst Hochschilds (1983) idé om känslornas kommersialisering och idén om det emotionella arbetet samt att det finns aspekter av detta arbete i form av rollskapande och identitet som är mycket väl tillämpliga för modellyrket i det att man gör sig till och visar sig cool i sitt agerande/skådespel och skapande av en image. Detta menar jag talar för att även modellbranschen har nytta av att diskutera arbetsproblematik med fokus på arbetsrelaterad pedagogik och att det redan finns ett tillfredsställande underlag för detta i tidigare forskning om modellers arbetssituation. Jag har vidare funnit det fruktbart att jag har tagit del av både svensk och utländsk litteratur eftersom jag då har kunnat jämföra aspekter av modellyrket i olika delar av världen. Det jag har funnit där är att arbetsmarknaden för modeller i olika delar av världen är jämförbar i sin självreglering med modeller som oberoende kontraktsskrivare gentemot. Vidare menar jag att i en bransch där man jobbar på kontrakt i andra länder så menar jag att detta blir extra viktigt.

5.10 Undersökningsmetod

I intervjuerna har jag använt en intervjuguide för semistrukturerade intervjuer men denna har jag inte behövt följa särskilt noga i de två inledande intervjuerna med respondenter med modellerfarenhet. Samtalet har flutit fritt och det har varit positivt att kunna få in många olika aspekter även utanför de frågor som initialt har utvecklats i guiden. Guiden kan sägas ha varit överflödigt men det har varit skönt att gå in i intervjuerna med den som en back-up ifall att det skulle ha varit svårt att få ut några svar från respondenterna. Eftersom det skulle kunna betraktas som ett känsligt diskussionsområde så är skulle jag kunna bli hjälpt av riktlinjer för att komma på rätt spår igen ifall respondenten skulle låsa sig.

5.11 Slutdiskussion

Som en slutplädering av den här studien vill jag göra en återkoppling till min inledande förförståelse och vilken djupare insikt och förståelse som jag har utvecklat utifrån denna i takt med studiens gång. Eftersom min förförståelse har varit så pass central för planeringen och genomförandet av den här studien i och med mitt hermeneutiska angreppssätt så vill jag avsluta där jag började och knyta ihop säcken beträffande mitt studieområde.

5.11.1 Faire game: Jag utgår i denna presentation av min kunskapsutveckling från den förförståelse som jag inledningsvis har gått in med i studien gällande modeller som lovligt byte, fair game; att man blir utnyttjad på olika sätt i modebranschen. Detta synsätt ställer jag även här i slutdiskussionen i kontrast mot att jag också har gått in med en positiv förförståelse gällande mode som ett för mig personligt intressant fenomen.

5.11.2 Framtidsperspektiv: För att göra även denna kunskapsutveckling relevant som ett bidrag till vidare forskning har jag valt att koppla kunskapsutvecklingen till ett framtidsperspektiv med en återblick i några av de områden som tidigare har presenterats som centrala för utvecklingen av modeindustrin. Jag har ju inledningsvis också inspirerats av Tedenljungs (2011) beskrivning av arbetsmarknad som ett centralt område för forskning inom arbetslivspedagogik och utifrån detta beskrivit modeindustrins utveckling. Därför känns det också relevant att min förståelse sätts i relation till hur modeindustrin fungerar.

5.11.3 Digital teknologi: Min förförståelse av modeller som utnyttjningsbara har i stora drag problematiserats utifrån konkurrensutsattheten i branschen och här har Mears (2011:34) som tidigare nämnts problematiserat den digitala utvecklingen under 1990-talet som en bidragande orsak till att det blir allt fler modeller som slåss om allt färre modelljobb. Senare har Sadre-Orafai (2016) lyft det väsentliga i att baksidan av modeindustrin synliggörs enklare idag

genom bland annat bloggar, reality TV och kändisar i reklamkampanjer. Min egen kunskapsbas gällande mode har byggts upp mycket genom sociala medier så som Facebook och Instagram och där har jag exponerats för modebolags och modellers konton som jag följer. Den vidare digitala utvecklingen i form av sociala medier vill jag förstå som att tillgången på lovande modeller på så sätt kan förväntas bli ännu mer tillgänglig än den blev som ett resultat av 1990-talets digitalisering och att konkurrensen om modelljobben därav lär fortsätta att öka. Den digitala utvecklingen problematiseras också i de resultat jag har tagit del av genom att du idag inte längre kan bli supermodell. Hur du ser ut spelar alltså inte lika stor roll längre eftersom det ändå går att redigera. Det har till och med diskuterats att i framtiden kanske fysiska modeller kan komma att ersättas artificiell intelligens (feber.se). Däremot anser jag att detta framtidsscenario blir motsägelsefullt i relation till betoningen på modellens personlighet och emotionella arbete som centrala verktyg för att lyckas bemästra jobbet som modell mer än bara på ytan (Mears 2011:106-108. Jag föreställer mig dock att kändisar inom moderekklam som Sadre-Orafai (2016) beskriver kan komma att spela en ytterligare central roll i marknadsföringen av en genuin livsstil i ledande kampanjer medan artificiella modeller skulle kunna komma att bli ett alternativ för kataloger samt inom e-handeln.

5.11.4 Snabbt mode: E-handeln föreställer jag mig kan diskuteras vidare gällande hur fenomenet snabbt mode (fast fashion) (Mears 2011:33) kan komma att behöva bevakas ytterligare i framtiden. Mears (2011:33) beskriver ju inom fenomenet snabbt mode att globaliseringen av klädindustrin på 1980 har gett en ökad tillgänglighet på kläder vilket har medfört att modeller har blivit mer centrala i marknadsföringen av en moderiktig look. Samtidigt beskrivs ju modeindustrin som nyckfull och krävande förändringar (Fogg ed. 2011:14) och i min empiri problematiseras också att man som modell nu är mer utbytbar och därför har en hårdare press på sig att stå ut i konkurrensen. Jag föreställer mig här att den digitala utvecklingen just nu i form av att mode genom e-handel kan tillgängliggöras ytterligare blir ett intressant fenomen för framtiden gällande att undersöka hur modellyrket påverkas av detta.

5.11.5 Ett forskningsområde för framtiden: Den ökade digitaliseringen i samhället samt den vidare tekniska utvecklingen gällande försäljning och marknadsföring av mode lämnar mig med insikten av att det område som jag har studerat kan komma att bli ytterligare aktuellt inom en snar framtid. Sadre-Orafais (2016) beskrivning av att även modeindustrin baksida synliggörs mer tack vare bland annat reality TV och bloggar lämnar mig också med hopp om

att sociala mediers utveckling skulle kunna få en ökad betydande roll som ett forum att lyfta hur arbetsvillkoren fungerar för modeller. Är #fairgame det nya #metoo?

Referenser

Litteratur:

Cohen, Louis; Manion, Lawrence & Morrison, Keith "Research Methods in Education" 7th ed. Routledge 711 3d Avenue, New York, NY 10017

Dahlgren, Lars & Starrin, Bengt, "Emotioner, vardagsliv & samhälle: En introduktion till emotionssociologi", Liber AB, Malmö 2013

Dauxerre, Victoire "Size Zero: My Life as a Disappearing Model"; William Collins, London 2017; Édition des Arènes, Paris, 2016

Engström Annika & Lundin, Mona, "Personalvetenskapliga perspektiv på kommunikation", Liber AB, Stockholm 2018

Fogg, Marnie (ed.), "Fashion: The Whole Story", Thames & Hudson Ltd, 181A High Holborn, London, 2013

Frisell Ellburg, Ann "Ett fåfängt arbete: Möten med modeller i den svenska modeindustrin"; Makadam förlag 2008; Livonia Print, Riga 2008

Harnow Klausen, Søren "Vad är vetenskap" Natur och kultur, Stockholm 2006

Heidegren, Carl-Göran & Wästerfors, David "Den interagerande människan"; Gleerups Utbildning AB, 2008

Hochschild, Arlie Russell "The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling" Berkeley: University of California Press, 1983

Källström, Kent & Malmberg, Jonas, Anställningsförhållandet: Inledning till den individuella arbetsrätten, 2:a upplagan, Iustus Förlag AB, Uppsala 2009

Mears, Ashley "Pricing Beauty: The Making of a Fashion Model"; University of California Press Ltd. London, England, 2011

Nilsson, Peter, Wallo Andreas, Rönnqvist Dan, Davidsson Bo, "Human Resource Development: Att utveckla medarbetare och organisationer", Studentlitteratur AB Lund, 2011

Nunnely, Carol A., "Fashion Illustration School: A Complete Handbook for Aspiring Designers and Illustrators", Thames & Hudson Ltd, 181A High Holborn, London, 2009

Patel, Runa & Bo Davidsson "Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning"; Studentlitteratur AB, Lund 2011

Reed, B. & Bazalgette J. (2006) "Organizational role analysis at the Grubb Institutet of Behavioral Studies: origins and development." I: J. Newton, S. Long & B. Sieverts (red.), "Coaching in depth". London: Karnac

Stearns, Peter "American Cool: Constructing a Twentieth-Century Emotional Style", New York University Press, Washington Square, New York 1994

Strauss, Anselm L. Mirrors and Masks: The Search for Identity, New Brunswick och London: Transaction Publishers 1959 (1997 with a new introduction by the author)

Tedenljung, Dan (red.), Arbetsliv & pedagogik, Studentlitteratur AB 2009

Vetenskapliga artiklar:

Meyers E., Erin, "Fashion Worker Protections to Combat the Thin Ideals Cost on Fashion Models and Public Health", JD/PhD Student in Law & Economics

Morris, Abigail, Cooper Troy, Cooper Peter J., "The Changing Shape of Female Fashion Models", International Journal of Eating Disorders Vol. 8, No. 5, 593-596 (1989), John Wiley & Sons Inc. 1989

Sadre-Orafai, Stephanie, "Models, Measurement and the Problem of Mediation in the New York Fashion Industry", Visual Anthropology Review vol. 32, Issue 2, pp. 122-132, American Anthropological Association, 2016

Tidskrifter och nyhetsartiklar:

Loxdal, Saga, "Modeller talar ut medan modehusen skadesanerar - Är det för sent?" Bon, 2018-02-20: <https://bon.se/article/modeller-talar-ut-medan-modehusen-skadesanerar/>

Bon, 2017-03-01: <https://bon.se/article/balenciaga-sparkar-sina-casting-directors/>

Pandevski, Sandra & Lingaas Türk, Johanna, "Rättslösa modeller i en värld av drömmar", Faktum 2018-03-02

(WWD) Women's Wear Daily, 2018-03-26

Amster, Harry; Svenska Dagbladet 2012-01-19: <https://www.svd.se/urmodellen>

Hemsidor

modellalliance.org

<https://www.1177.se/sjukdomar--besvar/psykiska-sjukdomar-och-besvar/atstorningar/anorexi/>

<https://feber.se/pryl/artificiell-intelligens-skapar-fotomodeller/396687/>

<http://www.codex.vr.se/forskningmanniska.shtml>

Bilagor

Bilaga 1.

Frågemall inför intervjuer med personer med modellerfarenhet:

ATT ARBETA SOM MODELL

- Hur kom det sig att du blev modell?
- Hur länge har du arbetat som modell?
- Är modellyrket som du hade förväntat dig?
- Vilka råd vill du ge till andra som har modellplaner eller som kanske blir upptäckta?
- Om du jämför vem du är privat med vem du är som modell, vilka skillnader och likheter ser du i dessa roller?
- Hur skulle du beskriva atmosfären i branschen?
- Vad är rimliga arbetsvillkor för modeller enligt din egen uppfattning?

ATT DISKUTERA ARBETSVILLKOR

- Med vem eller vilka i branschen föredrar du att diskutera eller rådfråga om arbetsvillkor?
- Varför just den eller dessa?
- Vem eller vilka föredrar du istället att inte diskutera detta med?
- Varför just den eller dessa?
- Beskriv hur du diskuterar arbetsvillkor inom ditt branschnätverk samt vad som har påverkat ditt sätt att kommunicera
- Hur fungerar det generellt/allmänt att diskutera arbetsvillkor inom modellbranschen?

ATT FÅ SVAR PÅ FRÅGOR OCH FUNDERINGAR

- Finns det någon eller några i branschen som du anser ger dig bättre svar än andra gällande frågor om arbetsvillkor?
- Om ja; vem/vilka och varför upplever du att du får bättre svar där?
- Finns det någon/några som du anser ger dig mindre bra svar?
- Om ja; vem/vilka och varför upplever du att deras svar är mindre bra?
- Vilka kommunikationsstrategier använder du själv för att komma åt den information som du vill ha?
- Om andra i branschen skulle rådfråga dig om arbetsvillkor, hur skulle du besvara dessa frågor?

KUNSKAP OCH INFORMATION OM ARBETSVILLKOR

- Vad anser du har bidragit till den förståelse som du har om vad som är rimliga arbetsvillkor?
- Vad har kontakterna i ditt branschnätverk betytt för din förståelse?
- Hur optimalt fungerar det att få information och rådgivning om arbetsvillkor inom branschen?
- Vad skulle behövas mer för att detta utbyte ska bli så optimalt som möjligt?
- Hur mycket har du kunnat påverka din arbetssituation med hjälp av att förstå vilka arbetsvillkor som är rimliga?
- Vad skulle du önska mer för att kunna påverka din arbetssituation?

ÖVRIGA KOMMENTARER OCH FEEDBACK

Bilaga 2.

Frågeformulär för intervju med fotograf baserat på att hen ger sin bild på följande citat från intervjuer som jag har haft med tidigare respondenter:

Fotograferna i branschen

"Fotograferna i branschen är de som är mest.. powerful om man säger så. Det är inte agenturerna och det är inte själva företagen utan det är fotograferna som har mest makt. Alltså är du svår att jobba med för en viss fotograf så kan de blacklista dig hos agenturen liksom för att det är fotograferna som tycker att de är jätteviktiga eller att ja, utan dom så blir det inga bilder eller så och då tycker dom att har du varit svår att jobba med eller varit sen eller så, så kan de se till att ingen annan vill jobba med dig heller"

Modellerna

Följande citat handlar om modellers upplevelser från modebranschen. Du kan svara utifrån dina upplevelser av att själv använda modeller samt vilka modellupplevelser som de kan ha delat med sig av till dig

"Modellyrket är ju en form av skådespeleri"

"Jag tror att det är nånting med den grejen att vara ett objekt också. Att bli flyttad på och att bli påklädd... att min personlighet inte är intressant liksom"

"Jag vill ju också hålla en bra relation och inte vara störig för mina agenter också och jag vill inte fråga för mycket tror jag... de är också ganska coola och jag vill också vara cool för dom.."

"Jag fattar inte den här grejen', 'Vad är det som händer nu?' eller 'Visst är det sjukt att det är så här?..' till min agent skulle jag nog inte prata på det sättet, absolut inte till modeföretagen för då är jag nog ganska mån också om att såhär upprätthålla en bild av att jag är framgångsrik.."

Bilaga 3.

Schema för deltagande observation i fotosessioner med modellfotograf

1. Session 1 och 2: Fotoarrangemang i studio med fokus på förståelsen för att som modell använda sin kropp i syfte att förverkliga en annans kreativa idéer. Inspirationen är hämtad utifrån respondenters uppfattning av att vara ett objekt och att bli påklädd.
2. Session 3: Reklamfoto i syfte att kunna uppleva aspekter av hur en modefotograf jobbar med modeller i en kampanj för att få fram modellens persona genom det emotionella arbetet med kropp, rörelser och gester. Här är inspirationen hämtad från teorier om hur emotionellt arbete används i modellbranschen, presenterade av Frisell Ellburg (2008) och Mears (2011).